

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, O. P. S., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2011

PETRA STRNADOVÁ

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, O. P. S., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**BEZPEČNOSTNÍ ASPEKTY DIVÁCKÉHO NÁSILÍ
A FOTBALOVÉHO CHULIGÁNSTVÍ**

Autor práce: Petra Strnadová
Studijní obor: Bezpečnostně právní činnost ve veřejné správě
Forma studia: Prezenční
Vedoucí práce: Mgr. et Bc. Josef Kříha
Katedra: Právních oborů a bezpečnostních studií

2011

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, na základě vlastních zjištění a s použitím odborné literatury a materiálů uvedených v této práci.

Souhlasím, aby práce byla uložena v knihovně Vysoké školy evropských a regionálních studií v Českých Budějovicích a zpřístupněna v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění.

.....

Děkuji vedoucímu bakalářské práce Mgr. et Bc. Josefu Kříhovi za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

ABSTRAKT

STRNADOVÁ, P. *Bezpečnostní aspekty diváckého násilí a fotbalového chuligánství : bakalářská práce.* České Budějovice : Vysoká škola evropských a regionálních studií, o. p. s., 2011. Vedoucí bakalářské práce : Mgr. et Bc. Josef Kříha.

Klíčová slova: fotbal, fotbalové chuligánství, chuligáni, diváci, divácké násilí, fanoušci, rasismus, utkání, fotbalové kluby

Práce se zabývá problematikou diváckého násilí a fotbalového chuligánství. Zkoumá druhy agrese a násilí ve sportu, charakterizuje pojmy sportovní diváctví a fotbalové chuligánství, politické postoje jako jsou xenofobie, rasismus nebo antisemitismus, které souvisejí s fotbalovým chuligánstvím, rozlišuje návštěvníky fotbalových utkání na diváky, fanoušky a chuligány. Práce shrnuje vývoj fotbalu a fotbalového chuligánství od jeho počátku až po současnost jak v Anglii, tak i v České republice. Dále práce řeší českou i evropskou protichuligánskou politiku a srovnává chuligánství v jednotlivých evropských státech.

ABSTRACT

STRNADOVÁ, P. *The security aspects of spectators violence and football hooligans : Bachelor thesis*. České Budějovice : The College of European and Regional Studies, o. p. s., 2011. Supervisor : Mgr. et Bc. Josef Kříha.

Key words: football, football hooliganism, hooligans, spectators, spectators violence, fans, racism, match, football clubs

The bachelor thesis deals with problems of spectators violence and football hooligans. The thesis investigates kinds of aggression and violence in the sport, characteristic conceptions of sports spectators and football hooligans, politics attitude towards for example xenophobia, racism or anti-semitism, which have connection with football hooligans. The thesis differentiates visitors of football match to spectators, fans and hooligans. The thesis summaries development of football and football hooligans from his start to the present in England and in the Czech Republic. The thesis deals with Czech and European anti-hooligans policy and compares hooligans in various European states.

OBSAH

ÚVOD	8
1 CÍL A METODIKA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE	9
2 CHARAKTERISTIKA AGRESE A NÁSILÍ VE SPORTU	11
2.1 Sportovní diváctví	12
2.2 Obecná charakteristika fotbalového chuligánství.....	14
2.3 Politické postoje a předsudky ve fotbale	15
2.3.1 Xenofobie.....	16
2.3.2 Rasismus	16
2.3.3 Antisemitismus	17
2.3.4 Extremismus	17
2.3.5 Nacionální šovinismus.....	17
2.4 Rozlišení návštěvníků.....	18
2.4.1 Fotbaloví diváci	18
2.4.2 Fotbaloví fanoušci.....	18
2.4.3 Fotbaloví chuligáni	19
2.4.4 Ostatní pojmenování	19
2.4.5 Jiné dělení návštěvníků.....	20
3 VZNIK FOTBALU A VÝVOJ CHULIGÁNSTVÍ V ANGLII	21
3.1 Vývoj do počátku šedesátých let	21
3.2 Vývoj fotbalového chuligánství v šedesátých letech	22
3.3 Sedmdesátá léta	24
3.4 Osmdesátá léta – Tragédie v Bruselu	25
3.5 Vývoj v devadesátých letech	27
4 VÝVOJ CHULIGÁNSTVÍ V ČESKÉ REPUBLICCE	29
4.1 Etapy fotbalového chuligánství	29
4.2 Protichuligánská politika v ČR – Policy Analysis	30
4.3 Subjekty protichuligánské politiky na fotbalových stadionech v ČR	32
4.3.1 Českomoravský fotbalový svaz	33
4.3.2 Policie České republiky	33
4.3.3 Obecní (městská) policie	35
4.3.4 Pořadatelský sbor	35
4.3.5 Fotbalové kluby	36

4.4	Prevence diváckého násilí	36
4.4.1	Bezpečnost na stadionech a v jejich okolí	37
4.4.2	Preventivní a výchovná opatření.....	37
4.4.3	Policejní spolupráce a výměna zpravodajských informací.....	38
4.4.4	Prevence rasismu a nesnášenlivosti	38
4.5	Právní úprava související s fotbalovými utkáními	38
5	FOTBALOVÉ CHULIGÁNSTVÍ V NĚKTERÝCH EVROPSKÝCH STÁTECH.....	40
5.1	Itálie.....	40
5.2	Německo.....	41
5.3	Nizozemí	41
5.4	Belgie.....	42
5.5	Polsko	42
5.6	Slovensko	43
6	EVROPSKÁ PROTICHULIGÁNSKÁ POLITIKA.....	44
6.1	Aktivity Rady Evropy	44
6.2	Aktivity Evropské unie.....	45
6.3	Aktivity UEFA a FIFA.....	46
6.4	Aktivity protichuligánských a protirasistických fanoušků	46
7	EMPIRICKÁ ČÁST	48
7.1	Metodika výzkumu	48
7.2	Výsledky.....	49
7.3	Zhodnocení výsledků	58
	ZÁVĚR.....	59
	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	60
	SEZNAM ZKRATEK.....	62
	PŘÍLOHY	63

ÚVOD

Tématem této bakalářské práce jsou *Bezpečnostní aspekty diváckého násilí a fotbalového chuligánství*. Jedná se o téma, které je v současné době velmi aktuální a je velkým problémem nejen v České republice, ale i v ostatních evropských státech. V dnešní době se stále častěji setkáváme s diváckým násilím, které se odehrává nejen na sportovních stadionech, ale i v jejich bezprostředním okolí nebo na trasách přesunu fanoušků, a to jak na území republiky, tak při cestách fanoušků do zahraničí. Divácké násilí představuje nejen narušení veřejného pořádku, ale také vážné riziko pro bezpečnost ostatních diváků při nezvladatelných davových situacích. Prevence a potlačování diváckého násilí jsou proto spojeny velmi často s problematikou fyzické bezpečnosti na stadionech.

Pro pojem diváckého násilí není vžita přesná definice. Většinou charakterizuje násilné nebo nebezpečné chování diváků v souvislosti se sportovními zápasy. Divácké násilí je obvykle plánováno, má opakovaný nebo manifestační charakter a je realizováno relativně ohraničenou skupinou osob, jejichž jednotícím prvkem je sounáležitost s určitým klubem či národním týmem. Kromě vlastního násilí zahrnuje v některých případech další formy rizikového chování, jako jsou rasistické urážky, používání extremistické symboliky či chování ohrožující bezpečnost dalších diváků, hráčů a rozhodčích (např. házením předmětů na hrací plochu). V České republice se případy diváckého násilí vyskytují nejvíce v souvislosti s konáním fotbalových utkání.

1 CÍL A METODIKA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

V české literatuře není téma fotbalového chuligánství dostatečně zastoupeno. Věnují se mu zejména Mgr. Josef Smolík, který působí jako interní doktorand katedry politologie Fakulty sociálních studií na Masarykově univerzitě a specializuje se na problematiku subkultur mládeže a vnitřní bezpečnostní politiku. JUDr. PhDr. Miroslav Mareš, Ph.D., který je odborným asistentem katedry politologie Fakulty sociálních studií Masarykovy univerzity a jeho specializací je problematika extremismu a politického násilí. Posledním autorem zabývajícím se diváckým násilím a fotbalovým chuligánstvím je Mgr. Marek Suchánek, který působí jako interní doktorand katedry historie Filozofické fakulty Masarykovy univerzity, který se specializuje na výzkum extremismu a organizovaného zločinu.

Při psaní své práce jsem nejvíce čerpala z knih *Fotbaloví chuligáni: Evropská dimenze subkultury* a *Fotbalové chuligánství: historie, teorie a politizace fenoménu* od výše zmiňovaných autorů.

Tato bakalářská práce má dvě části. První, teoretická část, se skládá z pěti kapitol.

První kapitola je nazvaná *Charakteristika násilí a agrese*. Vymezuje, co je násilí a co agrese a jak je rozlišujeme. Dále charakterizuje sportovní diváctví, které je stejně staré jako samo sportování. Je zde i obecně popsáno fotbalové chuligánství, zejména sociální role chuligánů ve skupinách. V neposlední řadě tato kapitola pojednává o politických postojích a předsudcích a o projevech xenofobie, antisemitismu, extremismu a rasismu ve fotbale. Nakonec rozlišuje návštěvníky fotbalových utkání, zejména na diváky, fanoušky a chuligány.

Druhá kapitola má název *Vznik fotbalu a vývoj chuligánství v Anglii*, která shrnuje vývoj fotbalu a chuligánství od jeho počátku až po současnost. Tato kapitola představuje jednotlivé chuligánské skupiny, a také podrobně popisuje tragédii, která se odehrála v Belgii v roce 1985.

Třetí kapitola je pojmenována *Vývoj chuligánství v České republice*. Tato kapitola představuje dvě základní etapy fotbalového chuligánství v České republice a také se zaměřuje na proti-chuligánskou politiku a subjekty, kteří tuto politiku vykonávají. Dále se třetí kapitola zabývá prevencí diváckého násilí a fotbalového chuligánství a také právní úpravou, která souvisí s fotbalovými utkáními.

Čtvrtá kapitola se věnuje fotbalovému chuligánství v některých evropských státech, například v Itálii, Německu, Nizozemí, Belgii, Polsku a Slovensku.

Pátou kapitolou je Evropská protichuligánská politika, která se zaměřuje zejména na aktivity Evropské unie, aktivity UEFA a FIFA a aktivity protichuligánských a protirasistických fanoušků.

Druhá část mé bakalářské práce je empirická čili výzkumná. Při sběru dat a jejich zpracování byl zvolen kvantitativní výzkum, metoda dotazování, technika sběru dat zprostředkovaný strukturovaný dotazník. Výsledky výzkumu byly zpracovány na základě již realizovaných dotazníků, které byly vyplněny na webových stránkách www.vyplnto.cz.

Pro tuto bakalářskou práci jsem si zvolila následující cíle:

Cíl práce 1:

Analyzovat profil fotbalových fanoušků.

Cíl práce 2:

Analyzovat chování fanoušků na stadionu a spokojenost s bezpečnostními opatřeními.

2 CHARAKTERISTIKA AGRESE A NÁSILÍ VE SPORTU

Násilí vyjadřuje užití nepřiměřené fyzické síly, která může být možným zdrojem či příčinou ublížení na zdraví nebo ničení. Násilí spojujeme s překonáváním očekávaného odporu jiné osoby silou jako prostředkem při vynucení si věcí či služeb. Agresivita označuje verbální nebo fyzické chování založené na záměru ovládat, řídit či zranit jinou osobu. Cílem agrese je zastrašit druhého, zmocnit se objektu nebo ho odstranit.

Divácká agrese je ve sportu rozšířena od starověku. „Vliv sportovní podívané na agresi diváka lze vysvětlit podobně jako vliv hrubého násilí v televizi na reálnou agresi konzumenta programů s agresivní tematikou. Byly zjištěny rozdíly v hostilitě (sklon k agresivitě) příznivců kontaktních soutěživých sportů (fotbal, hokej, box) a nekontaktních soutěživých sportů (plavání). Uplatňuje se zde princip identifikace a s tím související průvodní jevy: fanoušek identifikující se sportovním týmem má tendenci považovat akce svého mužstva za méně zákeřné a čistější. Rozhodnutí sudího znevýhodňující tým, se kterým se divák identifikuje, je častěji vnímáno jako nespravedlivé.“¹

A. Sekot² uvádí, že v současné době rozeznáváme čtyři základní typy násilí na sportovním poli. Prvním typem je *surový fyzický kontakt*, který je v některých sportech praktikovaný formou srážky, strkání, obírání o míč, bránění v pohybu a dalšími formami fyzického kontaktu, které vedou ke zranění. Druhým typem je *hraniční násilí*, které zahrnuje porušení herních pravidel, které je hráči i trenéry tolerováno. Jedná se o strkání loktem v kopané, boj o kotouč při vhadzování v ledním hokeji atd. Třetím typem je *polokriminální násilí*, které zahrnuje hrubé porušení pravidel, ale i porušení uznávané právní a morální normy. Jde o kopance, údery do obličeje, zjevné fauly. Posledním čtvrtým typem je *kriminální násilí*, to zahrnuje protizákonné praktiky, které jsou mezi hráči odsuzované a trestně stíhané, jako jsou pokusy během hry vážně zranit nebo dokonce zabít hráče.

Ve všech sportech se vyskytují různé druhy agrese. Z hlediska pravděpodobnosti výskytu agrese lze jednotlivé sporty rozdělit do pěti skupin. Do první skupiny můžeme zařadit sporty, ve kterých je agrese podstatnou součástí jejich provádění – bez agresivních projevů, které jsou pravidly upravené, by v podstatě ztratily smysl.

¹ ČERMÁK, I. *Lidská agrese a její souvislosti*. 1. vyd. Žďár nad Sázavou: Nakladatelství Fakta, 1998. s. 86-87.

² SEKOT, A. *Sociologické problémy sportu*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2008. s. 122-123.

Negativní důsledky ve formě zranění jsou omezovány pravidly a technickými prostředky, jako jsou přilby u boxu, masky u šermířů nebo celé oděvy u kenda. Druhá skupina je tvořena sporty, u nichž agrese není podstatou, ale předpokládá se její výskyt, jelikož dochází k přímému fyzickému kontaktu mezi sportovci. Způsob soupeření se postupně vyvíjel a projevy agrese se často stávaly běžnými. Některé hry se dostaly na pomezí mezi touto skupinou a skupinou předchozí, ve které je agrese podstatnou složkou boje. Jedná se především o kontaktní sportovní hry – hokej, rugby, fotbal, basketbal. U hokeje se dříve nepoužívaly přilby, což je dnes nepřípustné i u rozhodčích. Roste i agresivita ve fotbale, kde přibývá zákroků, které směřují k zastrašení nebo až ke zranění soupeře. Třetí skupinu tvoří sporty, u kterých se zvýšená míra agrese nepředpokládá, ale může se objevit vzhledem ke vzájemnému a přímému kontaktu sportovců, ve kterém lze projevit i přímou fyzickou agresi. Zde se vyskytuje tzv. poziční boj, ve kterém jde o vybojování co nejlepší pozice, například pro závěrečný finiš, a tento boj vyžaduje projev agresi – tvrdé lokty. Jedná se o sporty, jako jsou motorismus, cyklistika nebo běžecké disciplíny v atletice. Do čtvrté skupiny řadíme sporty, které neumožňují přímý fyzický kontakt z důvodu oddělenosti soupeřů, např. síť nebo dráhou. V tomto případě lze hovořit o přímé konfrontaci se soupeřem, kterého je nutno překonat v přímém souboji. Do této skupiny zařazujeme síťové sportovní hry (volejbal) a dráhové disciplíny (kanoistika, plavání, veslování). Vzhledem k tomu, že v těchto sportech pravidla neumožňují přímý fyzický kontakt, objevuje se agrese ve verbální podobě. Poslední pátá skupina je tvořena esteticko-koordinačními, neboli výrazovými sporty, jako jsou gymnastika, moderní gymnastika, krasobruslení nebo synchronizované plavání. U těchto sportů nejde o přímou konfrontaci, protože se závodí v časových odstupech a kontakt v průběhu soutěže je zprostředkovaný. Pokud se projevy agrese objeví, jde většinou o agresi ve formě obviňování a výčitek směřovaných k rozhodčím při nespokojenosti s ohodnocením.³

2.1 Sportovní diváctví

„Sportovní diváctví má stejně dlouhou a bohatou historii jako samo sportování a závodění. Vždyť hry, sportování a různé formy závodění byly orientovány i na diváky. Veřejné hry a závodění byly brány především jako zdroj napínavé a vzrušující zábavy pro množství přihlížejících diváků. Diváctví bylo proto ve všech historických epochách

³ SLEPIČKA, P., HOŠEK, V., HÁTLOVÁ, B. *Psychologie sportu*. 2. vyd. Praha: Karolinum, Univerzita Karlova v Praze, 2009. s. 170-171.

neoddělitelnou součástí každé veřejně provozovatelné sportovní činnosti ve formě her, závodů, turnajů a jiných soutěží. Mnohé sportovní soutěže a hry se dokonce konaly pouze za účelem pobavení široké divácké obce. Divácká kulisa při závodech nebo utkání byla velice bouřlivá. Reakce diváků se měnily podle vývoje závodu od bouřlivého nadšení a obdivu až k vyjadřování nelibosti, pískotu a agresivním akcím. Skutečný rozkvět sportovního diváctví nastal koncem 19. století.⁴ Návštěvníci fotbalových stadionů se stávají nejpočetnější složkou sportovních diváků.

Projevy agrese se u sportovních diváků různí podle sportovních odvětví, nejčastější jsou fotbal nebo hokej. Patří k nim verbální agrese ve formě pískání, pokřiků nebo nadávek při nesouhlasu s děním na hřišti. Závažnější jsou projevy fyzické agrese, proti předmětům (demolování zařízení stadionů, ničení dopravních prostředků), proti hráčům, rozhodčím nebo ostatním divákům. „V současné době je násilí nejčastějším projevem agrese mezi diváckými skupinami. Pro určité divácké skupiny jsou potyčky prvotním cílem návštěv sportovních stadionů, pokud je jim zamezeno projevovat se na stadionech, realizují tyto akce i mimo stadiony.“⁵

Divácké prožitky a reakce fanoušků jsou ovlivňovány zejména mírou identifikace s klubem – fandovství je tudíž fenoménem fotbalového diváctví. Fotbalové diváctví lze považovat jako subkulturu.

„Divácké násilí je společenským fenoménem, který znamená významnou a znepokojující formu narušování veřejného pořádku. Obecné vymezení pojmu divácké násilí není u nás přesně formulováno. Nejčastěji je chápáno jako násilné či jinak nebezpečné chování diváků v souvislosti se sportovním utkáním. Takové jednání se může uskutečnit jak na stadionu, tak v jeho okolí, případně při dopravě a přesunu fanoušků. Základním znakem, vymežujícím projevy diváckého násilí je jednání víceméně ohraničené skupiny osob, jejíž hlavní sjednocující prvek tvoří příslušnost k určitému klubu či k reprezentaci určité země. Takové jednání je často plánované a mívá opakovaný či manifestační charakter.“⁶

⁴ SLEPIČKA, P. *Sportovní diváctví*. 1. vyd. Praha: Olympia, 1990. s. 11-17.

⁵ SLEPIČKA, P., HOŠEK, V., HÁTLOVÁ, B. *Psychologie sportu*. 2. vyd. Praha: Karolinum, Univerzita Karlova v Praze, 2009. s. 178.

⁶ Kriminálita – Divácké násilí [online]. 2010, poslední revize 8. 12. 2010. [cit. 10. 3. 2010]. Dostupný z WWW: <<http://www.mvcr.cz/clanek/kriminallita-146433.aspx?q=Y2hudW09Mg%3d%3d>>.

2.2 Obecná charakteristika fotbalového chuligánství

Fotbalové chuligánství je spjato především s Britskými ostrovy, kde tento fenomén vznikl. Samotné pojmenování chuligán (hooligan) vzniklo v 19. století v Londýně podle irské imigrantské rodiny jménem Hooligan (či Houlihan), která byla proslulá svým asociálním chováním. Pojem byl později použit jako všeobecný popis pro jakékoliv kriminální či výtržnické chování. V souvislosti s fotbalovým chuligánstvím je užíván přibližně od šedesátých let dvacátého století pro popis asociálních či antisociálních aktivit příznivců jednotlivých fotbalových klubů.⁷

Podle M. Mareše⁸ je fotbalové chuligánství založeno na partách (tlupách) mladých příznivců, kteří přicházejí na fotbalové stadiony s cílem vyvolat konflikt či bitku se skupinami soupeřova týmu. Některé skupiny mají vlastní názvy a jsou velmi dobře organizovány. V každé skupině je možno charakterizovat sedm typů sociálních rolí mezi aktivními osobami v kotli. Každá role má určitý význam, který je patrný z jejich pojmenování a je charakteristický pro život v hledišti. První sociální rolí je *chant leader* nebo-li *caller*, (iniciátor chorálů). Chant leader se realizuje při vymýšlení pokřiků a většinou jako první reaguje na pokřiky soupeřových fanoušků. Druhou sociální rolí je tzv. *aggro leader* (útočník). Pokud vznikne konflikt se soupeřovou skupinou, útočníci stojí vždy v první řadě. Třetí sociální rolí je tzv. *nutter* (šášek), jehož chování ostatní vnímají jako blázivé nebo potřeštěné. Čtvrtou sociální rolí je *hooligan* (chuligán), pátou sociální rolí *organizer* (organizátor), šestou sociální rolí je tzv. *fighter* (rváč). Fighters jsou aktivní při podněcování ostatních fanoušků ke střetu s jinou skupinou a jako první vedou útoky proti fanouškům jiných týmů. Poslední sociální rolí je *heavy drinker* (opilec), ti jsou vyhlášeni tím, že dovedou vypít neskutečné množství piva, pod vlivem alkoholu se objevují i na fotbalových zápasech a následně bývají vyvedeni policií.

Fotbalové chuligánství se prezentuje vniknutím na hrací plochu, házením předmětů na hrací plochu (např. dýmovic, mincí), házením předmětů na hráče a rozhodčího, výtržnosti jako potyčky s policií nebo pořadatelskou službou, vandalismem (vytrhávání sedaček, jejich pálení, ničení příslušenství fotbalového stadionu), konflikty s užitím verbálního a fyzického násilí (vůči chuligánům, fanouškům

⁷ SMOLÍK, J. *Fotbalové chuligánství. Historie, teorie a politizace fenoménu*. 1 vyd. Karlovy Vary: Zdeněk Plachý – vydavatelství a nakladatelství, 2008. s. 16.

⁸ MAREŠ, M., SMOLÍK, J., SUCHÁNEK, M. *Fotbalové chuligáni*. 1. vyd. Brno: Centrum strategických studií, 2004. s. 17.

a divákům soupeřova týmu, vůči hráčům vlastního či soupeřova mužstva, rozhodčímu, pořadatelům, policii, představitelům managementu fotbalového klubu.⁹

Chuligánské výpadky obecně směřují proti nepřátelským chuligánům a jejich majetku, proti aktérům hry a fotbalovým funkcionářům nebo manažerům, proti bezpečnostním složkám a jejich majetku (policie, soukromé bezpečnostní agentury), proti lidem, kteří kritizují jednání fotbalových chuligánů.¹⁰

V rámci fotbalového chuligánství jsou násilné střety i na místech jako jsou parkoviště, parky v okolí fotbalových stadionů, nádraží, hospody a kluby, napadání dopravních prostředků, např. autobusů s chuligány soupeřova klubu a podobně.

2.3 Politické postoje a předsudky ve fotbale

Návštěvníci fotbalových utkání se často setkávají s postoji a předsudky radikálních fanouškovských a chuligánských skupin. Fotbalová utkání jsou často místem rasistických, antisemitských a nacionálně-šovinistických projevů fotbalových chuligánů ve formě transparentů, pokřiků, vlajek či symboliky. Tyto postoje a předsudky zpětně ovlivňují samotnou skupinu fotbalových chuligánů (např. tím, že mladší fanoušci je vnímají jako normu chování na fotbalovém stadionu).

Podstatnou roli v chování chuligánů hraje uniformita, která je dána stejnými postoji (k politice, k náboženství), v mnoha případech i již zmíněnými předsudky, které jsou součástí percepce i prožitku těchto skupin, a které se objevují i v komunikaci a interakci jednotlivých členů.

Tyto předsudky a postoje jsou typické pro chuligánské skupiny, které se často vyhraňují jako politické, národnostní atd.

V této souvislosti se dá hovořit i o projevech extremismu, jelikož rasismus, antisemitismus, xenofobie, krajní nacionalismus se stávají extremismem zejména tehdy, jsou-li aktivně – veřejně, systematicky, organizovaně a zvláště pak násilně prosazovány.¹¹

⁹ SPURNÝ J. ČERVENÝ, V. *Násilí z pohledu společenských věd*. 1. vyd. Praha: PA ČR, 2007. s. 162.

¹⁰ MAREŠ, M., SMOLÍK, J., SUCHÁNEK, M. *Fotbaloví chuligáni*. 1.vyd. Brno: Centrum strategických studií, 2004. s 16.

¹¹ SMOLÍK, J. *Fotbalové chuligánství. Historie, teorie a politizace fenoménu*. 1 vyd. Karlovy Vary: Zdeněk Plachý – vydavatelství a nakladatelství, 2008. s. 77.

2.3.1 Xenofobie

Xenofobie (z řeckého xenos = cizí, fobos = prchat) je chorobný odpor k cizincům a strach z nich. Idea xenofobie souvisí s rozlišením „my“ a „oni“. „My“ jsme odlišní od „oni“, kteří k nám přicházejí, my jsme totiž ti „praví“. „Pravost“ se pozná podle původu a délky usazení. „Oni“ jsou odlišní a „ne my“. Xenofobie na fotbalových utkáních je zaměřena především na „jiné“ skupiny chuligánů (i ze zahraničí). Jedná se o stereotyp, na jehož základě jsou posuzovány skupiny nejen podle národnosti, náboženství, politických postojů, příslušnosti k etnické skupině, ale i k fotbalovému klubu či regionu.

Faktory, které mají vliv na příčiny xenofobie:

- migrace (reakce na nárůst migrantů, včetně žadatelů o azyl)
- socioekonomická změna (reakce na nezaměstnanost)
- nacionalismus
- pravicová hnutí (hnutí podněcují diskuse o cizincích, jako o hrozbě)
- nejistota (obava ze „zaplavení“ cizinci)¹²

2.3.2 Rasismus

Rasismus je předsudek založený na postoji a víře v existenci vyšších, nadřazených a nižších, méněcenných ras, a zdůrazňování rasových znaků a rozdílů. S pojmem rasismus se setkáváme poměrně často a není výjimkou, že se pod tento pojem zahrnují i jevy, které rasismem v pravém smyslu slova nejsou (např. diskriminace z jiných než rasových příčin). Rasismus je fenomén, s kterým bývají v našich podmínkách konfrontováni Romové, uprchlíci, Židé, menšiny ale i majoritní společnost.

V západní Evropě je již několik let větší pozornost soustředěna na problematiku skutečného i domnělého rasismu na fotbale. Ten přitom není totožný s fotbalovým chuligánstvím, i když se s ním může prolínat. Bojuje se nejenom proti rasistickým projevům publika (které nemusí být vázány pouze na organizované chuligány), ale např. i proti rasistickým poznámkám mezi hráči.

Rasistickými projevy fotbalových chuligánů (a samozřejmě, že nejenom jich) jsou: hlásání rasistických názorů na hráče odlišné barvy pleti (např. „černoši neumí hrát

¹² SMOLÍK, J. *Fotbalové chuligánství. Historie, teorie a politizace fenoménu*. 1 vyd. Karlovy Vary: Zdeněk Plachý – vydavatelství a nakladatelství, 2008. s. 78-79.

v bahně, při sněžení či při ztížených povětrnostních podmínkách“), rasistické nadávky, znevažující projevy (bučení), užívání rasistických hesel, chorálů, symbolů, atd.

2.3.3 Antisemitismus

Antisemitismus je definován jako nepřátelství nebo předpojatost vůči Židům jako představitelům židovského náboženství judaismu, etnické skupině nebo rase. Antisemitismus se projevuje různými formami, od opovržení ke způsobu života Židů až po genocidu. Antisemitismus je často spojován i s fotbalem. Antisemitismus týkající se hráčů byl zaznamenán již ve 30. letech. I dnes napadají fotbaloví příznivci fotbalisty židovského původu. Na fotbalových stadionech se objevují i prvky antisemitismu, které lze chápat jako latentní, protože označení soupeřící skupiny za židy nehodnotí skupinu podle náboženství či rasové příslušnosti, ale je myšlena jako urážející vulgarita jiné chuligánské skupiny. S těmito nadávkami se můžeme na fotbalových utkáních setkat běžně.¹³

2.3.4 Extremismus

Extremismus je popisován jako souhrn určitých sociálně patologických jevů vytvářených více či méně organizovanými skupinami osob (extremistů). Extremismus se projevuje více či méně systematickou a organizovanou aktivitou – verbální, grafickou nebo fyzickou. Tyto aktivity mají nejčastěji charakter narušování, napadání osob a poškozování majetku nebo propagace idejí, které jsou v rozporu se základy právního řádu. Extremismus se vžil i jako pojem politologický – jsou jím označeny různé politické skupiny a hnutí – pravice, levice střed. Extremismus je problémem, který se váže k fotbalovému chuligánství a jeho návaznosti na některé proudy subkultury skinheads. Problematika extremistických projevů je nejvíce řešena ve Velké Británii, Itálii, Německu, České republice, Slovensku, Polsku, Rusku, Maďarsku a Bulharsku.¹⁴

2.3.5 Nacionální šovinismus

Do souvislosti s pravicovým extremismem bývá často dáván nacionalismus. Tento agresivní nacionalismus nazýváme nacionálním šovinismem, pro nějž je charakteristická víra v nadřazenost nebo převaha vlastního národa.

¹³ SMOLÍK, J. *Fotbalové chuligánství. Historie, teorie a politizace fenoménu*. 1 vyd. Karlovy Vary: Zdeněk Plachý – vydavatelství a nakladatelství, 2008. s. 95-98.

¹⁴ SMOLÍK, J. *Fotbalové chuligánství. Historie, teorie a politizace fenoménu*. 1 vyd. Karlovy Vary: Zdeněk Plachý – vydavatelství a nakladatelství, 2008. s. 156-159.

Šovinismus nepovažuje národy za rovnoprávné v jejich právu na sebeurčení, protože některé národy mají údajně takové kvality a rysy, které zdůvodňují jejich nadřazenost nad ostatními.

Některé projevy nacionálního šovinismu lze najít na transparentech či vlajkách vystavených během fotbalových utkání. Většinou urážejí samotné představitele státu či národní hrdiny, rovněž se mohou vyjadřovat ke sporným politickým otázkám, mohou je ironizovat apod.

2.4 Rozlišení návštěvníků

Na fotbal chodí desítky, stovky, tisíce a někdy i desetitisíce diváků. V ochozech na stadionech můžeme najít různé typy lidí, kteří se od sebe mohou odlišovat například věkem, profesí, politickým a náboženským vyznáním a smýšlením. Důležité je odlišení fotbalových chuligánů od ostatních návštěvníků fotbalového utkání. J. Smolík¹⁵ rozlišuje tři velké skupiny:

1. Fotbaloví diváci
2. Fotbaloví fanoušci
3. Fotbaloví chuligáni (hooligans, rowdies)

2.4.1 Fotbaloví diváci

První skupina je tvořena fotbalovými diváky. Jsou to pasivní pozorovatelé hry, kteří stadiony navštěvují s úmyslem se pobavit, užít si atmosféru a na utkání pohlížejí zcela neutrálně. Fotbaloví diváci nejsou ovládáni týmovou rivalitou ani nejsou spjati s žádným konkrétním klubem. Fotbal pro ně není jediným sportem, obvykle sledují i jiné sporty. Fotbalový divák není přítomen jen na fotbalových stadionech, ale může zápasy sledovat „pasivně“ prostřednictvím televize, internetu atd. Podle J. Smolíka¹⁶ je pro diváky fotbal na stejné úrovni jako divadelní představení, protože i po jeho shlédnutí odchází spokojen se silným prožitkem získaným z průběhu hry.

2.4.2 Fotbaloví fanoušci

Druhou skupinou jsou fotbaloví fanoušci, kteří upřednostňují utkání svého oblíbeného klubu. Zajímají se o výsledky jednotlivých fotbalových utkání, prožívají úspěchy a neúspěchy svého mužstva. Fotbal je pro fanoušky vášní. Na zápasy obvykle

¹⁵ MAREŠ, M., SMOLÍK, J., SUCHÁNEK, M. Fotbaloví chuligáni. 1.vyd. Brno: Centrum strategických studií, 2004. s 10.

¹⁶ SMOLÍK, J. *Fotbalové chuligánství. Historie, teorie a politizace fenoménu.* 1 vyd. Karlovy Vary: Zdeněk Plachý – vydavatelství a nakladatelství, 2008. s. 18.

chodí oblečení do týmových barev, nesmí chybět repliky dresů, šály, čepice, kšiltovky, trička, vlajky apod. Ztotožnění se s týmem se pro fanoušky stává prioritou. Pro fotbalové fanoušky je charakteristické označení MY (příznivci, fanoušci klubu) a ONI (fanoušci jiných klubů).¹⁷

2.4.3 Fotbaloví chuligáni

Třetí skupina zahrnuje fotbalové chuligány (hooligans). V 60. letech 20. století se na stadionech začíná rozrůstat násilí, vandalismus, rvačky a projevy rasismu a xenofobie. Souhrnně je to nazýváno fotbalovým chuligánstvím neboli britskou nemocí. „Chuligáni jsou mladí militantně orientovaní jedinci, kteří navštěvují fotbalová utkání s cílem vyvolat bitku nebo konflikt s jinými skupinami soupeřova týmu.“¹⁸ Fotbaloví chuligáni se sdružují ve skupinách a důležitou roli hraje název jejich seskupení. Synonymem pro označení chuligán bývá používáno slovo „rowdies“ (rváči, neurvalci). Toto označení se používá převážně ve spojení s anglickými hooligans. Svoji totožnost chuligáni prezentují především streetwearovým oblečením oblíbených značek, vlajkami, šálami a projevují se například skandováním, urážkami protivníka, pískáním, bučením, pálením soupeřových klubových vlajek nebo ničením zařízení stadionu. Chuligáni na stadionech obsazují určité prostory, u nás jsou to tzv. „kotle“.

2.4.4 Ostatní pojmenování

V poslední době se objevuje další označení a to „fotbaloví ultras“. Je to specifická skupina „fanoušků“, jejíž název pochází z latinského slova ultras, což může znamenat nad, přes, neobyčejně, tedy něco více než být jen „normálním“ fanouškem fotbalu. V každé zemi se mohou projevovat odlišně. Někde mají blíže k fanouškům, jinde jsou řazeni spíše k chuligánům. Ultras vznikají jako fankluby a jejich hlavním cílem je vytvořit na stadionech bouřlivou atmosféru.

Další skupinu tvoří „Roligans“ (ze slova rolig – mírumilovný). Roligans fandí karnevalovým způsobem, to znamená malování obličejů, nošení komických oděvů v národních barvách a neváhají použít recesistických prvků. Zakládají si na slušném fandění, ale při tom se nevyhýbají alkoholu a odsuzují jednání fotbalových chuligánů. V Evropě se mezi tyto fanoušky řadí zejména Dánové.

¹⁷ SMOLÍK, J. *Fenomén jménem fotbalové fandovství* [online]. Vloženo 29. 9. 2006. [cit. 10. 2. 2011]. Dostupný z WWW:< <http://www.portal.cz/scripts/detail.php?id=20139>>

¹⁸ NIKL, J., VOLEVECKÝ, P. *Divácké násilí*. 1. vyd. Praha: PA ČR, 2007. s. 7-9.

2.4.5 Jiné dělení návštěvníků

Příslušníci bezpečnostních sborů v České republice rozdělují návštěvníky fotbalových utkání podle kritéria rizikovosti.

1. Nerizikovní návštěvníci (fotbaloví diváci)
2. Méně rizikovní návštěvníci (fotbaloví fanoušci)
3. Velmi rizikovní návštěvníci (fotbaloví chuligáni)

V současnosti policie ustupuje od dělení do tří skupin a přechází na dělení do dvou skupin a to na rizikové a nerizikové fanoušky. Důvodem může být i fakt, že méně rizikovní návštěvníci se často nechají ovlivnit a přidávají se k velmi rizikovým návštěvníkům.

3 VZNIK FOTBALU A VÝVOJ CHULIGÁNSTVÍ V ANGLII

3.1 Vývoj do počátku šedesátých let

Za kolébku fotbalu bývá považována Anglie. Na anglickém území byla nejrozšířenější a nejoblíbenější míčová hra ta, při které byl míč kopán nohou – fotbal (foot a ball). „Vznik této hry se ztrácí hluboko v dějinách Anglie a je kolem něho nakupená řada hypotéz. Podle jedné přinesli do Anglie fotbal římské legie, podle druhé pak Dánové. Jedním z těchto dohadů je i tvrzení, že Vikingové, kteří se vylodili na anglickém pobřeží, vyplenili zemi a zabili mnoho jejích obyvatel, hráli při návratu ke svým lodím s jejich uřezanými hlavami fotbal.“¹⁹ O výskytu fotbalu ve Francii a v Anglii existují první zprávy už ve 12. stol. Pro století 13. a 14. máme již řadu přesných zpráv o fotbale. „Například 15. Září 1280 došlo při fotbalu v Newcastlu k tragické nehodě. Jeden z hráčů – Henry se srazil se svým protivníkem Davidem tak prudce, že byl těžce zraněn nožem, který měl David podle tehdejšího zvyku připevněný u pasu. Během krátké doby svému zranění podlehl. Poněkud jiný případ se udál 25. Března 1303 v Oxfordu. Když student oxfordské univerzity Adam of Salisbury předváděl svoji dovednost ve fotbale, byl napaden skupinou irských studentů a smrtelně zraněn.“²⁰

V této době byl fotbal lidovou zábavou, kde přítomnost míče byla skoro vedlejší. Fotbal v Anglii se hrál většinou v ulicích měst a na vesnicích, týmy měly i stovky hráčů. Cílem týmů bylo poslat míč do soupeřovy městské brány. Hra neměla žádná pravidla, proto obvykle docházelo k poškozování veřejného i soukromého majetku. Někteří panovníci, např. Edward II., Henry IV., James I., fotbal zakazovali. V roce 1863 vznikla „Fotbalová asociace“ (Association Football), která vytvořila jednotná pravidla fotbalu, zejména na anglických univerzitách a soukromých středních školách. V roce 1888 byla založena anglická fotbalová liga. Poválečné roky přinesly velký vzestup oblíbenosti fotbalu v Anglii. To se projevilo na návštěvnosti utkání.²¹

¹⁹ MAREŠ, M., SMOLÍK, J., SUCHÁNEK, M. *Fotbaloví chuligáni: evropská dimenze subkultury*. 1.vyd. Brno: Centrum strategických studií: Barrister & Principal, 2004. s. 38.

²⁰ OLIVOVÁ, V. *Lidé a hry: Historická geneze sportu*. 1. vyd. Praha: Olympia, 1979. s. 245-246.

²¹ MAREŠ, M., SMOLÍK, J., SUCHÁNEK, M. *Fotbaloví chuligáni: evropská dimenze subkultury*. 1.vyd. Brno: Centrum strategických studií: Barrister & Principal, 2004. s. 39-40.

Na konci padesátých let 20. století se začíná vyvíjet fotbalové chuligánství. Velký podíl na tom měly procesy mechanizace a automatizace, které byly zaváděny do průmyslu. V důsledku proměn hospodaření mnoho lidí přišlo o práci. Jednalo se především o dělnické profese. Tyto aspekty zapříčinily, že zejména mládež dělnického původu se podílela na vzniku prvních subkultur fotbalových chuligánů.

Anglická mládež v padesátých letech byla označovaná jako rozzlobení mladí lidé. Jejich nespokojenost se projevovala různými excesy.

Jedna z prvních subkultur mládeže byli tzv. Teddy boys z pozdních padesátých let. Teddy boys se vyznačovali specifickým stylem oblékání, účesem, tancem a rokenrolovou hudbou. Jejich špatná pověst byla spojena s násilím a extravagantním chováním, které se projevovalo nejen na fotbalových utkáních. Excesy Teddy boys se vyznačovaly vpády na hrací plochy a masovými bitkami s ostatními fanoušky. Pro Teddy boys jsou typické úzké kalhoty a dlouhý plášť, podivné účesy (např. načesané patky a do čela napomádovaná esíčka. „V této počáteční etapě se však ještě nedá hovořit o fotbalovém chuligánství. Chyběla organizovanost a strukturovanost chuligánských skupin.“²²

3.2 Vývoj fotbalového chuligánství v šedesátých letech

Na začátku šedesátých let jsou Teddy boys nahrazeni tzv. mods a jejich protějšky „rockery“, kteří se objevili v Londýně už na konci padesátých let. Mods byli mladí muži, kteří představovali pracující třídu a kladli důraz na americké a kontinentální módní styly. Jejich hlavním programem byl nákup elegantního oblečení, návštěva klubů, poslouchání hudby a úprava vlasů. Typickým symbolem mods se staly skútry. Často docházelo ke střetům mezi mods a rockers, kteří představovali rozdílný styl i hodnoty. Luxusní životní styl mods si nemohl dovolit každý, kdo pocházel z dělnické třídy, a proto se mods v polovině šedesátých let rozdělili na dvě odlišné skupiny. Tou první byli tzv. umělecká škola či módní mods, která kladla důraz na kvalitu a styl oblékání. Druhou skupinu tvořili tzv. tvrdí mods či gang mod. Ti vytvořili vývojový předstupeň pro vznik skinheads. Nosili krátké vlasy, upnuté džíny s kostkovanými košilemi, kšandy a vysoké pracovní boty.²³

²² MAREŠ, M., SMOLÍK, J., SUCHÁNEK, M. *Fotbaloví chuligáni: evropská dimenze subkultury*. 1.vyd. Brno: Centrum strategických studií: Barrister & Principal, 2004. s. 42.

²³ MAREŠ, M., SMOLÍK, J., SUCHÁNEK, M. *Fotbaloví chuligáni: evropská dimenze subkultury*. 1.vyd. Brno: Centrum strategických studií: Barrister & Principal, 2004. s. 42-43.

Další skupinou, která se objevila v průběhu šedesátých let a ovlivnila skinheads i fotbalové chuligánství byli tzv. rude boys. Jejich vznik byl podmíněn vysokou nezaměstnaností. Subkultura rude boys byla ovlivňována přistěhovalci, především z Jamajky a Karibiku. Oblíbeným hudebním stylem rude boys bylo ska.

Přibližně v roce 1967 se objevují skinheads (skin – kůže, head – hlava). Zpočátku byli označováni jako hard mods nebo boot boys, označení skinheads se používá od roku 1969. Skinheads byli původně nepolitická skupina, které šlo o odlišení od lepší společnosti. Životní styl skinheadů byl založen na požívání alkoholu, na návštěvách koncertů, rvačkách s jinými partami a návštěvách fotbalových zápasů. Na konci šedesátých let se objevila nová forma skinheadského patriotismu namířená proti přistěhovalcům, která někdy přerůstala až v rasismus. Podle M. Mareše²⁴ byl a je pro skinheady typický krátký účes či zcela vyholená hlava, což je praktické z mnoha důvodů, například při potyčce nelze skinheada chytit za vlasy. Dále je pro skinheady typická těžká bunda (bombera či Harringtony), armádní zeleň, pracovní džínsy, kšandy a těžká pracovní obuv s ocelovou špičkou – postupně se stala nejoblíbenější značkou Doctor Martens. Dalšími oblíbenými značkami oblečení se staly košile a trika značek Ben Sherman, Fred Perry či Lonsdale. Užívání několika značek oblečení vedlo k uniformitě skinheadů. Nedílnou součástí života skinheadů se stal fotbal – nechyběli na žádném domácím zápase ani na zápase na soupeřově hřišti. Velké skupiny příznivců se vytvořili kolem týmů Leeds United, Liverpool, Everton a Manchester United. Chuligánství se vyznačovalo vběhnutím na hřiště s cílem přerušit zápas nebo vyvolat boje s chuligány opačného kotle. Často docházelo i ke střetům s policií. Dále se vyznačovalo konzumací alkoholu a zpíváním chorálů plné vulgarismů. V této době se začínají objevovat speciální „fotbalové vlaky“, které sloužily k přepravě fotbalových fanoušků.

Ve druhé polovině šedesátých let vznikaly skupiny, které neměly spojitost s žádným konkrétním týmem, ale vyznačovaly se vlastními chorály, pokřiky, vlajkami a dalšími symboly. Jejich členy nebyly jen skinheadi ale i část militantní mládeže z „working class“. „Tyto skupiny se identifikovaly a pojmenovaly odlišně od týmů a využívaly hracích dnů jako příležitosti ke konfrontaci s jinými skupinami chuligánů a fanoušků. Jejich nejoblíbenější zábavou bylo tzv. dobytí druhého konce hřiště, resp.

²⁴ MAREŠ, M., SMOLÍK, J., SUCHÁNEK, M. *Fotbaloví chuligáni: evropská dimenze subkultury*. 1.vyd. Brno: Centrum strategických studií: Barrister & Principal, 2004. s. 43-46.

soupeřova kotle. Cílem bylo napadnout příznivce jiného týmu a vyhnat je ze sektoru za brankou“.²⁵

Neblahý vliv na rozvoj chuligánství měla média, která našla ve fotbalovém chuligánství atraktivní námět. K televizním obrazovkám nelákal jen fotbal, ale i výtržnosti diváků. Noviny používaly šokující titulky, aby zvýšily svou prodejnost.

Koncem šedesátých let se z fotbalového fandovství vyčleňuje fotbalové chuligánství, které M. Mareš²⁶ charakterizuje jako „přechod od násilností, které mají svou příčinu zcela nezávislou na průběhu zápasů k násilnostem, které mají příčiny z větší části nezávislé na průběhu fotbalového zápasu, jejichž původci jsou organizované skupiny příznivců a které jsou cíleny zejména vůči soupeřovým příznivcům, pořadatelské službě nebo policii“.

3.3 Sedmdesátá léta

V sedmdesátých letech vzniká samostatná chuligánská subkultura, která opouští skinheadskou vizáž, čímž se od nich odlišila a tím se stala těžko rozpoznatelnou pro pořádkové složky. Jedná se o skupinu mládeže, která nosí delší vlasy a sportovní oblečení značky Lacoste, Kappa, Umbro. Fotbaloví chuligáni změnili jen image, vše ostatní bylo stejné jako dříve, i horší. Zvýšila se míra násilí, patriotismu a organizovanosti a strukturovanosti skupin.

Jedna z nejznámějších skupin byla skupina známá jako F – troop, která byla spjata s fotbalovým klubem Millwall. Tato skupina byla charakterizována organizovaností a byla známá svou tvrdostí. Přívrženci ostatních klubů se tuto skupinu snažili napodobit. F - troop se členila do několika podskupin, které byly rozděleny podle schopnosti uspět ve rvačce. První podskupina byla označována jako „Underfives“, jejichž úkolem bylo vyvolat konflikt s chuligány jiných týmů. Když rvačka vypukla, nastoupila druhá podskupina „Treatment“, kterou tvořili mladíci ve věku dvacet let. Pokud ani oni neuspěli a bitka nebyla včas rozhodnuta, zapojila se aktivně třetí podskupina označovaná jako „Surgery“, která se skládala z nejzkušenějších a nejstarších fotbalových chuligánů ve věku přes třicet let. Ostatní skupiny, pokud

²⁵ MAREŠ, M., SMOLÍK, J., SUCHÁNEK, M. *Fotbaloví chuligáni: evropská dimenze subkultury*. 1.vyd. Brno: Centrum strategických studií: Barrister & Principal, 2004. s. 46-47.

²⁶ MAREŠ, M., SMOLÍK, J., SUCHÁNEK, M. *Fotbaloví chuligáni: evropská dimenze subkultury*. 1.vyd. Brno: Centrum strategických studií: Barrister & Principal, 2004. s. 48.

chtěly uspět, si musely vytvořit podobnou strukturu, protože jako neorganizované neměly v bojích šanci uspět.²⁷

V sedmdesátých letech byla situace s fotbalovým chuligánstvím neúnosná a britská oficiální místa se snažila proti ní vystoupit. Tento problém byl ovlivněn mediálním zájmem. Média informovala o výtržnostech na stadionech i mimo ně. Kluby musely přijmout větší bezpečnostní opatření, a to se promítlo do ceny vstupenek a dále i na návštěvnosti, která se snížila. Při nedodržení bezpečnostních opatření docházelo k zavírání stadionů i na čtrnáct dní. Za chuligánství hrozily pokuty a tresty odnětí svobody. Tento zásah oficiálních míst způsobil, že pro chuligánské skupiny bylo nereálné vyřizovat si svoje účty na stadionech. Hostující fanoušci, byli přímo z vlakových nádraží eskortováni na stadiony a po utkání opouštěli město zápasu pod dozorem policie. Proto nedocházelo ke střetům ve městech.

V této době se setkáváme s politizací některých chuligánských skupin, která směřovala k extrémní pravici a to především kvůli příznivcům Národní fronty. Jejich hlavním tématem se stala imigrační politika. Národní strana vydávala svůj magazín Bulldog, v němž několik stránek patřilo i fotbalu a dění na stadionech. Pro ultrapravicovou Národní frontu se fotbal stal jednoduchým prostředníkem, jak se prezentovat. V den fotbalových zápasů se ultrapravicové organizace snažily prezentovat své nacionalistické, xenofobní a proti-přistěhovalecké názory za pomoci publika. Díky mediálnímu zájmu se tyto názory šířily velice rychle. Terčem rasistických útoků se často stávali hráči černé pleti. Postupně se objevily slogany, pozdravy (hajlování) a symbolika související s nacismem a neonacismem.²⁸

3.4 Osmdesátá léta – Tragédie v Bruselu

V této době se problém anglického fotbalového chuligánství dostal na vrchol své nebezpečnosti a problematičnosti. Tento problém byl vygradován v roce 1985 na Heyselově stadionu v Belgii při finále Poháru mistrů evropských zemí mezi celky FC Liverpool a italským Juventusem Turín.

„Juventus i Liverpool patřili v té době k absolutní špičce evropského fotbalu, od onoho 29. května 1985 si mnozí slibovali velkolepé, nezapomenutelné finále. Ano, nezapomenutelné je dodnes, bohužel v hlavní roli neúčinkoval fotbal, ale životy

²⁷ MAREŠ, M., SMOLÍK, J., SUCHÁNEK, M. *Fotbaloví chuligáni: evropská dimenze subkultury*. 1.vyd. Brno: Centrum strategických studií: Barrister & Principal, 2004. s. 49-50.

²⁸ MAREŠ, M., SMOLÍK, J., SUCHÁNEK, M. *Fotbaloví chuligáni: evropská dimenze subkultury*. 1.vyd. Brno: Centrum strategických studií: Barrister & Principal, 2004. s. 51-52.

nevinných lidí. Fotbal byl v tu chvíli na vedlejší koleji, nikoho nezajímalo, že útočník Juve Michel Platini rozhodl finále jediným gólem z penalty. Děni na hřišti bylo v tu chvíli jen vedlejší záležitostí.

Fanoušci The Reds patřili v té době k nejobávanějším v celé Evropě. Celou tragédii vyprovokovali právě oni, vyzbrojeni řetězy, tyčemi, noži i střelnými zbraněmi vlétli jako nenasytaná zvěř na italské tifosi, vznikla panika s opravdu tragickými následky. Nesmíme však také zapomenout, že viníkem nejsou jen fanoušci Liverpoolu. Bruselský stadion byl značně zchátralý a bylo podáno několik protestů proti tomu, aby se tak velká akce, jakou bylo finále PMEZ, hrála na tomto stadionu. Davy fanoušků mohly rozebírat kusy betonu a házely je na policisty. Na bídné úrovni byla taktéž organizace, na stadion si fanoušci propašovali v hojném počtu střelné zbraně, nože a různé nebezpečné předměty, bez toho, aniž by je někdo pořádně zkontroloval. A chyb bylo více, špatně zorganizovaným prodejem lístku počínaje (při prodeji lístků byli fanoušci THE REDS a Juventus na tribunách mnohdy vedle sebe), kritickou nepřípraveností policistů konče.

Je až skandální, jak ti, co měli finále na starost, udělali takovou spoustu chyb. Britové patřili k těm nejobávanějším fanouškům, avšak připravenost policistů byla nulová. Těch málo policistů, kteří při finále zasahovali, nemělo absolutně žádnou šanci početný dav zkrotit. Fanoušci Liverpoolu přitom potyčky ve městě vyvolávali už od ranních hodin. Hlavně alkohol spojený s vedrem, které v Belgii panovalo, udělal z anglických hools nepřičetné osobnosti. "Než jsme jednoho mohli vyslechnout, museli jsme mu dát dávku tisících prostředků, která by uspala koně," řekl jeden z vyslychajících policistů.

Byla hodina před začátkem střetnutí. Na stadionu to už v ten moment pěkně vřelo. Fanoušci The Reds, posilnění alkoholem a různými zbraněmi se vydali do sektoru Z za příznivci "Staré dámy", ti začali samozřejmě panikařit a dali se na ústup, zeď nevydržela neočekávaný nápor lidských těl a zbořila se. V jeho troskách našlo smrt celkem 39 lidí, dalších 400 lidí bylo těžce, středně, nebo lehce zraněno. Kapitáni obou týmů sice byli přizváni, aby do mikrofonů chování na stadionu uklidnili, nepomohlo to. Zanedlouho na pomoc přispěchala policie z okolí a lékařská služba, díky ní se podařilo zachránit život dalším desítkám možných obětí, avšak chaos na stadionu pokračoval i nadále, UEFA ale nepochopitelně rozhodla utkání odehrát, a to i přesto, že většina samotných hráčů protestovala a na trávník se jim po tragédii nechtělo. "Seděli jsme v kabině úplně strnulí. Věděli jsme, že nějací lidé zemřeli a že se něco děje, protože se

někteří z nás byli podívat venku. Ale neznali jsme rozsah. Proto, když za námi přišel šéf policie a řekl, že máme jít hrát, nevěřili jsme vlastním uším," vzpomíná bývalá ikona Liverpoolu Mark Lawrenson. I když finále rozhodl Michel Platini z penalty, fanoušci v hledišti a na stadionech slavili pochopitelně minimálně.

Po tomto incidentu byly všechny anglické kluby vyřazeny z evropských pohárů na dlouhých pět let, Liverpool musel čekat ještě o rok déle. UEFA také zavedla hodnocení stadionu, aby se už neopakovalo to, že se finále odehraje na zchátralém bruselském stadionu, jako tomu bylo v roce 1985. Fanoušci na stadionech také nebyli v anonymitě jako doposud a byla zavedena větší spolupráce s policií.²⁹

V osmdesátých letech se zintenzivnil problém rasismu, který se projevoval různými chorály a nadávkami. V tomto období se také vytvářejí první družby a přátelské koalice týmů. Dále se vyhranila rivalita družstev, které se nesnášely, např. West Ham a Millwall, Tottenham a Chelsea, Arsenal a Tottenham, Manchester United a Manchester City. S ohledem na koalice a nesnášenlivost družstev bylo možné před zápasem určit stupeň nebezpečnosti daného fotbalového utkání.

V této době propukly i tzv. „módní války“ mezi jednotlivými chuligánskými skupinami. Mezi oblíbené značky oblečení se řadily Fila, Armani, Kappa a Lacoste. V tuto chvíli také zaniklo spojení „working class“ a fotbalového chuligánství. Vytváří se nová chuligánská skupina tzv. „casuals“, kteří si potrpí na svůj vzhled. Tím se ze stadionu pomalu vytrácela tradiční skinheadská uniforma.³⁰

3.5 Vývoj v devadesátých letech

Na začátku devadesátých let skončila tzv. „evropská karanténa“ a anglické kluby se vrátili do evropských soutěží. Střety a boje se mezi fanoušky odehrávaly i nadále, ale ne v takovém rozsahu jako v osmdesátých letech. Devadesátá léta jsou označována jako superchuligánství a to přetrvává do dnes. V současnosti mohou chuligáni k organizování násilí využívat mobilní telefony a internet. Na stadionech se i nadále vyskytují rasistické projevy a násilnosti. Chuligánství dostává nový rozměr – je přístupnější daleko širšímu spektru lidí.

²⁹ Eurofotbal. Fotbalové tragédie: Brusel 1985. [cit. 11.12.2010]. Dostupné na WWW: <<http://www.eurofotbal.cz/clanky/fotbalove-tragedie-brusel-1985-31994/>>.

³⁰ MAREŠ, M., SMOLÍK, J., SUCHÁNEK, M. *Fotbalové chuligáni: evropská dimenze subkultury*. 1.vyd. Brno: Centrum strategických studií: Barrister & Principal, 2004. s. 54.

„Fotbalové chuligánství představuje závažný společenský problém, kterým se zabývají britské státní orgány vydáváním zákonů a vytvářením specializovaných institucí v rámci bezpečnostních složek. Legislativa, která se týká fotbalového chuligánství, se skládá z několika vzájemně provázaných zákonů. Jedná se především o *The Public Disorder Act* z roku 1986, podle něhož soud může zakázat výtržníkům vstup na fotbalové stadiony. *The Football Spectators Act* (zákon o diváctví) z roku 1989 umožňuje soudu nařídít chuligánům zákaz vycestování ze země na zápasy konané v zahraničí. *The Football Offences Act* (zákon o fotbalových trestných činech) z roku 1991 umožňuje postihovat tři nové přestupky v souvislosti s fotbalovým chuligánstvím: vrhání předmětů na hrací plochu či aktéry hry, podílení se na rasových útocích či rasistických chorálech během fotbalových utkání, vniknutí na hrací plochu bez povolení. V roce 1999 vstoupil v platnost *Football (Disorder) Act* (zákon o fotbalovém výtržnictví). Na jeho základě mohou být problémové osoby, které mají zákaz návštěv fotbalových utkání, nuceny se v den utkání a v čas zápasu hlásit na policejní stanici. Pokud se jedná o utkání mimo Anglii, je problémový výtržník povinen odevzdat cestovní pas.“³¹

³¹ MAREŠ, M., SMOLÍK, J., SUCHÁNEK, M. *Fotbaloví chuligáni: evropská dimenze subkultury*. 1.vyd. Brno: Centrum strategických studií: Barrister & Principal, 2004. s. 62-63.

4 VÝVOJ CHULIGÁNSTVÍ V ČESKÉ REPUBLICE

4.1 Etapy fotbalového chuligánství

Vývoj fotbalového chuligánství na českém území můžeme rozdělit na dvě základní etapy, i když v posledních letech by se dalo mluvit o začátku třetí etapy.

První můžeme nazvat „*pre-chuligánskou etapou neorganizovaného fotbalového násilí, výtržností a vandalismu*“. Tato etapa trvala od počátku osmdesátých až do poloviny devadesátých let 20. století. Jednalo se o nahodilé incidenty páchané jednotlivci nebo skupinami. Na stadionech se začínala scházet především mládež z dělnických profesí, což souviselo se vzrůstající vulgaritou a brutalitou. „Zlomovým momentem ve vývoji první fáze českého fotbalového chuligánství se stal incident z června roku 1985, tedy několik týdnů pro tragédii v Bruselu. Při návratu fanoušků AC Sparty Praha z utkání v Banské Bystrici část z nich zcela zdemolovala rychlík do Prahy a způsobila několikasettisícovou škodu.“³² Na motivy této události natočil v roce 1987 režisér Karel Smyzcek film „Proč?“ Tento film zpopularizoval fenomén fotbalového násilí a dodnes je kultovním filmem českých fotbalových chuligánů. Ve druhé polovině osmdesátých let narůstal počet násilných incidentů, např. v březnu 1988 devět podnapilých ostravských fanoušků jedoucích na střetnutí mezi Spartou a ostravským Baníkem působilo výtržnosti již ve vlaku – fyzicky napadli průvodčího vlaku a příslušníka železničního oddílu VB.³³

Na vývoj fotbalového chuligánství v ČR měla velký vliv změna politického režimu po listopadu 1989. Došlo k uvolnění atmosféry nejen ve společnosti, ale i ve fotbale a dění kolem něj. Fotbalové ochozy začali navštěvovat příslušníci skinheadské subkultury, kteří se organizují v „kotlích“. V roce 1991 vzniká první fanouškovsko-chuligánský zin Bazal (zin – časopis, který informuje o činnosti chuligánů).

Druhou etapu nazýváme jako *Etapu moderního fotbalového chuligánství organizovaných gangů*. Ve druhé polovině devadesátých let vznikaly při klubech chuligánské gangy, které se pravidelně zúčastňovaly fotbalových zápasů i bitek. První pojmenovaný gang vznikl pravděpodobně při klubu Sparta Praha a jmenovala se Brigáda Drábek z Lasičky. V současné době má téměř každý prvoligový a druholigový klub část svých příznivců, které lze označit za chuligány. Chuligánství se stalo určitou

³² MAREŠ, M., SMOLÍK, J., SUCHÁNEK, M. *Fotbaloví chuligáni: evropská dimenze subkultury*. 1. vyd. Brno: Centrum strategických studií: Barrister & Principal, 2004. s. 131.

³³ SLEPIČKA, P. *Sportovní diváctví*. 1. vyd. Praha: Olympia, 1990. s. 102-103.

atraktivní náplní volného času. Několik chuligánských skupin vydává fanziny (ziny), které obsahují popisy jednotlivých střetů mezi skupinami, popisy chuligánských skupin v jiných zemích, reportáže a fotografie vztahující se k tématu, atd. Také vznikají první družby – kamarádství a vzájemná pomoc dvou i více týmů, a to nejen v Čechách, ale i ve světě. „Nejstarší a také jedinou družbou je od roku 2000 družba Slavie Praha s Polským Górnikiem Walbrzych, kdy se zejména ze začátku jednalo spíše o družbu chuligánskou. Nyní družba funguje nejen mezi chuligány, ale i Ultras a normálními fanoušky.“³⁴ Na českých stadionech v poslední době budí pozornost projevy politického extremismu vázané na fotbalové chuligánství, zejména rasistické a neonacistické projevy. Je to dáno tím, že dříve se většina přívrženců hlásila k pravici. Nejznámější skupinou, která začala být dávána do souvislosti s krajní pravicí, je brněnský Johnny Kentus Gang (JKG). Byl založen v roce 1999 skupinou osob, která dlouho navštěvovala utkání brněnského klubu. JKG vydává každý půl rok časopis s názvem Eagle. „Kentusáci“ byli značně militantní vůči chuligánům soupeře a postupně se zaměření JKG začalo odpoutávat od fotbalového dění a zaměřilo se vůči nepřítelům ultrapravice. Nejznámější nefotbalové útoky JKG byly: rvačka mezi fotbalovými chuligány s sharpskinheady na brněnském hlavním nádraží (2002), útok některých jedinců z JKG na kulturní centrum alternativní mládeže Skleněná louka v Brně (2002), útok na hlavním brněnském nádraží na skupinu asi 10 lidí.³⁵

Od roku 2001 lze hovořit o výraznější politizaci k jednotlivým druhům extremismu a částečným propojením s některými militantními extremistickými organizacemi (např. Pilsen Boi!). Politizace fotbalového násilí by mohla znamenat začátek nové etapy ve vývoji fotbalového chuligánství v ČR – *Etapa politizace a extremizace fotbalového chuligánství*.³⁶

4.2 Protichuligánská politika v ČR – Policy Analysis

Fotbalové chuligánství se stalo v České republice specifickou formou kriminality v posledních desetiletích. Tento problém je řešen v rámci politiky vnitřní bezpečnosti. Postupy proti fotbalovému chuligánství jsou spojeny s činností proti-

³⁴ Hooligans [online]. [cit. 8. 2. 2011]. Dostupné na WWW:<<http://www.hooligans.cz/showpage.php?name=scena>>.

³⁵ MAREŠ, M., SMOLÍK, J., SUCHÁNEK, M. *Fotbaloví chuligáni: evropská dimenze subkultury*. 1.vyd. Brno: Centrum strategických studií: Barrister & Principal, 2004. s. 144.

³⁶ MAREŠ, M., SMOLÍK, J., SUCHÁNEK, M. *Fotbaloví chuligáni: evropská dimenze subkultury*. 1.vyd. Brno: Centrum strategických studií: Barrister & Principal, 2004. s. 130-146.

extremistických složek Policie ČR. Politiku proti fotbalovému chuligánství ovlivňují aktéři, kteří působí na místní, celostátní i mezinárodní úrovni. Tyto aktéry můžeme dělit na vládní a nevládní organizace.³⁷ Z hlediska úrovně protichuligánské politiky můžeme vymezit čtyři úrovně. První je *lokální*, kterou vykonávají místní správní orgány, místní bezpečnostní složky, fotbalové kluby a některé pobočky protichuligánských a protirasistických organizací. Druhá úroveň je *celostátní*, tu zajišťují centrální složky aparátu v oblasti vnitřní bezpečnosti, popřípadě specializované jednotky, které působí v rámci osvětové a mládežnické politiky, národní fotbalové svazy, celostátní protichuligánské a protirasistické organizace. Třetí úroveň je *evropská*, kterou vykonávají evropské mezinárodní organizace, popřípadě jejich specializované složky, evropská fotbalová federace, evropské nevládní protichuligánské a protirasistické sítě. Čtvrtá, tedy poslední úroveň je *globální*, která je zajišťována mezinárodními vládními i nevládními fotbalovými organizacemi.³⁸

V České republice je za oblast sportu odpovědné Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, které je ústředním orgánem státní správy pro tělesnou výchovu, sport, turistiku a sportovní reprezentaci státu. Oblast diváckého násilí spadá do odpovědnosti Ministerstva vnitra, které je ústředním orgánem státní správy pro vnitřní věci, zejména pro veřejný pořádek a bezpečnost. Ministerstvo vnitra také působí v oblasti předcházení páchaní trestných činů a jiných deliktů. Ministerstvo vnitra a Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy spolupracují v oblasti fotbalu a diváckého násilí především v rámci *Koordinační komise k problematice diváckého násilí a nevhodného chování při sportovních utkáních*. Tato komise byla zřízena v roce 1996 a je pověřena koordinací postupů v boji proti diváckému násilí a nevhodnému chování na fotbalových zápasech. Koordinační komise má 6 členů, mezi kterými jsou zástupci Ministerstva vnitra, Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, Českomoravského fotbalového svazu a Asociace profesionálních klubů ledního hokeje.³⁹ Jako jeden z úkolů Komise je každoroční zpracování tzv. *Národní zprávy k diváckému násilí a nevhodnému chování, zvláště při fotbalových zápasech*. Tuto zprávu předkládá Komise na jednání Stálého

³⁷ MAREŠ, M., SMOLÍK, J., SUCHÁNEK, M. *Fotbaloví chuligáni: evropská dimenze subkultury*. 1.vyd. Brno: Centrum strategických studií: Barrister & Principal, 2004. s. 146-147.

³⁸ Hooligans fotbal [online]. [cit. 16. 3. 1011]. Dostupný na WWW: <<http://hooligans-fotbal.blogspot.com/2008/06/5-legislativa-politika-proti-fotbalovmu.html>>.

³⁹ Hooligans fotbal [online]. [cit. 16. 3. 1011]. Dostupný na WWW: <<http://hooligans-fotbal.blogspot.com/2008/06/5-legislativa-politika-proti-fotbalovmu.html>>.

výboru Evropské úmluvy. Aktivita Komise jsou zaměřeny na zlepšení spolupráce Policie ČR a sportovních klubů při přípravě a uskutečňování bezpečnostních opatření při fotbalových a hokejových zápasech a prevence diváckého násilí (např. kamerové systémy, oplocení, bariéry). Při Českomoravském fotbalovém svazu existuje *Komise pro bezpečnost stadionů*, která má pětiletý plán modernizace stadionů. Ministerstvo vnitra je také představitelem *Stálého výboru Evropské úmluvy k diváckému násilí a nevhodnému chování při sportovních utkáních, zvláště při fotbalových zápasech*, který je zřízen při Radě Evropy a pro Českou republiku se stala závazná od 1. 6. 1995.⁴⁰

V červenci 2008 byl vládou přijatý koncepční materiál *Návrhy opatření k řešení problematiky diváckého násilí*. „Koncepce boje proti diváckému násilí je založena na rovném přístupu, kde jsou jasně definovaná pravidla, povinnosti a odpovědnost. Podstatou je rovný přístup vůči všem, bez ohledu na to, jestli se jedná o sport (nejen fotbal), nebo zda jde o společenskou či kulturní záležitost. Jako při každé jiné soukromé události je primární odpovědnost za bezpečnost věcí pořadatele a organizátora, který nemá mít žádné privilegované postavení vůči jiným pořadatelům podobných akcí.“⁴¹

Policejní prezidium ČR a Českomoravský fotbalový svaz uzavřely v roce 1995 *Dohodu o vzájemné spolupráci při zajišťování veřejného pořádku, ochraně bezpečnosti osob a majetku při fotbalových utkání*. Tato dohoda byla uzavřena na dobu jednoho roku, její platnost je však každoročně prodlužována.

4.3 Subjekty protichuligánské politiky na fotbalových stadionech v ČR

„Základní složkou státní roviny této politiky jsou instituce v oblasti vnitřní bezpečnosti zapojené do celkového bezpečnostního systému. Aktéry protiextremistické politiky v ČR jsou např. Úřad vlády ČR, Vládní zmocněnec pro lidská práva, Ministerstvo vnitra ČR, Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (zejména oblasti osvěty a vzdělávání), atd. Fotbalové chuligánství je i předmětem výzkumu prováděným Institutem pro kriminologii a sociální prevenci při Ministerstvu spravedlnosti. V resortu vnitra se fotbalovým chuligánstvím a projevy rasismu a extremismu zabývá řada složek. V rámci struktury ministerstva jsou to především odbor bezpečnostní politiky a odbor

⁴⁰ SMOLÍK, J. *Fotbalové chuligánství. Historie, teorie a politizace fenoménu*. 1 vyd. Karlovy Vary: Zdeněk Plachý – vydavatelství a nakladatelství, 2008. s. 143-144.

⁴¹ Kriminalita – Divácké násilí. Činnost ministerstva vnitra v boji s diváckým násilím [online]. 2010, poslední revize 8. 12. 2010. [cit. 10. 3. 2010]. Dostupný z WWW:<<http://www.mvcr.cz/clanek/kriminalita-146433.aspx?q=Y2hudW09Mg%3d%3d>>.

prevence kriminality.⁴² V politice proti fotbalovému chuligánství se neangažují pouze instituce státního aparátu, ale i nestátní aktéři, kteří jsou propojeni a jejich základním cílem je potlačovat všechny nebo některé formy či projevy extremismu.

„Nežádoucí chování některých diváků vyvolává potřebu zkvalitnění činnosti těch orgánů, které garantují nebo se spolupodílejí na zajištění klidu a pořádku při fotbalových utkáních. Jsou to jak kluby a jimi zajišťovaná pořadatelská služba, tak i státní, popř. obecní policie. Každý z těchto subjektů má své postavení dané zákony a jinými právními předpisy, které vymezují jeho úlohu při zajišťování klidu a pořádku v rámci pořádání fotbalových utkání.“⁴³

4.3.1 Českomoravský fotbalový svaz

Českomoravský fotbalový svaz (ČMFS) je občanským sdružením vytvořeným na spolkových demokratických zásadách, nezávislým na politických stranách a hnutích. Je organizátorem a představitelem fotbalu v České republice. Hlavním cílem ČMFS je starost o celkový rozvoj fotbalu v ČR a vytváření pro něj rovnoprávné podmínky, dále prostřednictvím činnosti ve fotbalových klubech vést mládež k pozitivním občanským postojům, zdravému způsobu života a zabraňovat, aby se stávala závislá na alkoholu a drogách. K fotbalovému chuligánství se ČMFS nepřímou vyjadřuje v Disciplinárním řádu, který například projednává všechna provinění související s přípravou a organizací fotbalových soutěží. Kolektivům mohou být uloženy tresty: důtka, peněžité pokuty a uzavření hřiště, odebrání soutěžních bodů nebo vyloučení ze soutěže. V zahraničí je běžným trestem za výtržnosti na fotbalových stadionech především uzavření hřiště. O udělování trestech pro jednotlivé fotbalové kluby rozhoduje disciplinární komise ČMFS.⁴⁴

4.3.2 Policie České republiky

„Policie ČR je státní ozbrojený bezpečnostní sbor, jehož zákonnou povinností je ochrana bezpečnosti osob a majetku, které mohou být rovněž při pořádání fotbalových utkání ohroženy. Policie ČR na úseku ochrany veřejného pořádku pouze spolupůsobí a až v případě porušení činí opatření k obnovení žádoucího stavu. Policie nenahrazuje pořadatelskou službu. Svoji přítomností působí preventivně, sleduje situaci a zasahuje

⁴² SMOLÍK, J. *Fotbalové chuligánství. Historie, teorie a politizace fenoménu*. 1. vyd. Karlovy Vary: Zdeněk Plachý – vydavatelství a nakladatelství, 2008. s. 164-165.

⁴³ NIKL, J., VOLEVECKÝ, P. *Divácké násilí*. 1. vyd. Praha: PA ČR, 2007. s. 47.

⁴⁴ SMOLÍK, J. *Fotbalové chuligánství. Historie, teorie a politizace fenoménu*. 1. vyd. Karlovy Vary: Zdeněk Plachý – vydavatelství a nakladatelství, 2008. s. 167-168.

až ve chvíli reálného nebezpečí narušení klidu a pořádku a když pořadatelská služba není schopna z různých důvodů zajistit klid a pořádek.⁴⁵ S činností policie na daném úseku souvisí i její další úkoly: odhalování trestných činů a zjišťování jejich pachatelů, dohled nad bezpečností a plynulostí silničního provozu a spolupůsobení při jeho řízení, odhalování přestupků a jejich projednávání, pokud tak stanoví zvláštní zákon, a vedení evidencí a statistik potřebných k plnění jejich úkolů.

Mimo stadiony má policie povinnost zajišťovat ochranu veřejného pořádku i bezpečnost osob a majetku prostřednictvím svých územních útvarů (obvodní, okresní či městská ředitelství Policie ČR nebo obvodní oddělení Policie ČR). Tyto útvary jsou činné při soustředování a rozchodu diváků v souvislosti s konáním fotbalových utkání v těch místech, která nejsou ve správě provozovatele stadionu. V prostorách stadionu má plnou odpovědnost pořadatel utkání. „Policisté svojí činností nenahrazují činnost pořadatelské služby, až tehdy, jestliže pořadatelská služba sama nezvládne situaci a dojde-li k ohrožení bezpečnosti osob nebo majetku nebo narušení veřejného pořádku, policie provede potřebná opatření. Tato opatření provádí bezprostředně, nesnese-li zákrok odkladu. Jinak vyrozumí hlavní pořadatel velitele policejního opatření o potřebě provést zákrok a zároveň mu sdělí, jaká opatření již byla přijata pořadatelskou službou fotbalového klubu nebo rozhodčím utkání (předčasné ukončení utkání, přerušování utkání, výzva k divákům k zachování klidu či opuštění stadionu).“⁴⁶

Policisté mají oproti členům pořadatelského sboru poměrně širší rozsah oprávnění, která mohou používat při zajišťování fotbalových utkání. Jedná se především o oprávnění požadovat vysvětlení, požadovat prokázání totožnosti, zajistit osobu, omezit pohyb agresivních osob, odebrat zbraň, zakázat vstup na určená místa, odejmout věc, použít donucovacích prostředků, a podobně.

Policie ČR, Policejní prezidium ČR a ČMFS uzavřely v roce 1995 *Dohodu o vzájemné spolupráci při zajišťování osob a majetku při fotbalových utkáních*. V České republice vzniklo Národní Informační Centrum pro Sport (Czech Sport Intelligence Service) – CZ – SIS, které se nezabývá pouze fotbalem, ale i jinými sporty. CZ – SIS zajišťuje mezinárodní spolupráci v oblasti sportovních zápasů, koordinuje rizikové zápasy v České republice (národní i mezinárodní).⁴⁷

⁴⁵ NIKL, J., VOLEVECKÝ, P. *Divácké násilí*. 1. vyd. Praha: PA ČR, 2007. s. 51.

⁴⁶ NIKL, J., VOLEVECKÝ, P. *Divácké násilí*. 1. vyd. Praha: PA ČR, 2007. s. 52.

⁴⁷ SMOLÍK, J. *Fotbalové chuligánství. Historie, teorie a politizace fenoménu*. 1. vyd. Karlovy Vary: Zdeněk Plachý – vydavatelství a nakladatelství, 2008. s. 172-174.

„Z návrhu Ministerstva vnitra ČR z podzimu 2007 vyplývá, že by se Policie ČR už v masivních počtech neúčastnila ligových fotbalových utkání, ale za bezpečnost na fotbalových stadionech by nesla odpovědnost pořadatelská služba. Celá změna systému dohledu nad fotbalovými utkáními je diskutována mezi zástupci Ministerstva vnitra ČR a ČMFS.“⁴⁸

4.3.3 Obecní (městská) policie

Obecní policie je dalším významným subjektem, který se podílí na zajištění klidu a pořádku při pořádání fotbalových utkání. Obecně lze říci, že obecní policie plní úkoly obdobně jako Policie ČR. Rozdíl je v tom, že úkoly jsou omezeny na zajišťování tzv. místních záležitostí veřejného pořádku. Činnost obecní policie je soustředěna na prostory vně fotbalových stadionů, tedy místa, kde je obecní policie hlavním garantem ochrany veřejného pořádku. Podle zákona o obecní policii má každý (i pořadatel) právo obracet se na strážníky se žádostí o pomoc, přičemž ti jsou povinni pomoc, v rozsahu svých úkolů, poskytnout.⁴⁹

Úkoly, které plní strážníci jsou aplikovatelné i na zajištění klidu a pořádku při pořádání fotbalových utkání. Strážníci tak dohlížejí na dodržování obecně závazných právních předpisů k ochraně veřejného pořádku, přispívají k ochraně bezpečnosti osob a majetku, provádí dohled nad dodržováním pravidel občanského soužití, odhalují přestupky v rozsahu stanoveném zákonem o obecní policii, za které ukládají pokuty v blokovém řízení.

4.3.4 Pořadatelský sbor

Pracovníci pořadatelské služby pomáhají organizátorům utkání nebo vedení stadionu dohlížet na dodržování pravidel a zajišťovat bezpečnost diváků. Mezi členy pořadatelského sboru patří hlavní pořadatel a jeho zástupce, pořadatelé, uvaděči a pokladníci, zdravotní služba, hlasatel a osvětlovač. Členy mohou být také pracovníci soukromých bezpečnostních služeb. Členové pořadatelské služby jsou při výkonu svých povinností v postavení běžného občana - nemají žádná zvláštní práva, kterými by se odlišovala od ostatních občanů. Zvláštnost jejich postavení je však dána dočasným

⁴⁸ SMOLÍK, J. *Fotbalové chuligánství. Historie, teorie a politizace fenoménu*. 1. vyd. Karlovy Vary: Zdeněk Plachý – vydavatelství a nakladatelství, 2008. s. 175.

⁴⁹ NIKL, J., VOLEVECKÝ, P. *Divácké násilí*. 1. vyd. Praha: PA ČR, 2007. s. 53-54.

plněním úkolů pořadatelské služby, a je tedy výkonem práv a povinností jejich zadavatele, kterým je fotbalový klub.⁵⁰

Úkoly pořadatelů jsou zejména vítat a usazovat diváky, před a v průběhu utkání kontrolovat stadion, dohlížet na bezpečný provoz stadionu, v případě potřeby spolupracovat s policií či záchrannou službou, řešit případné incidenty a nenadálé situace. „Pořadatelský klub odpovídá rovněž za to, že na hřiště nebudou vhažovány žádné předměty a že v hledišti nebude docházet k výtržnostem, rvačkám či verbálním projevům hanobícím příslušnost k rase, národu, etniku nebo k jiným projevům porušování občanského soužití.“⁵¹

4.3.5 Fotbalové kluby

Postavení, úkoly a povinnosti fotbalových klubů vyplývají obecně z Evropské úmluvy, která stanovuje zejména tyto úkoly a povinnosti: napomáhat těsné spolupráci a výměně příslušných informací mezi policejními silami, oddělit účinným způsobem skupiny soupeřových příznivců přidělením specifických prostor v hledišti, zakázat přinášení alkoholických nápojů, omezit a raději zakázat prodej a jakékoli roznášení nápojů na stadionech a zajistit, aby veškeré nealkoholické nápoje byly k dostání pouze v bezpečných nádobách, zabezpečit kontrolu, která by zajistila, že diváci nepřinášejí na stadiony předměty, které by pravděpodobně mohly být použity při násilných činech, atd. Významnou součástí Úmluvy je závazání se stran ke snaze, aby diváci, kteří se dopustí násilných činů nebo kriminálního jednání, byli identifikováni a následně soudně stíháni v souladu s náležitými právními postupy.⁵²

4.4 Prevence diváckého násilí

V posledních letech se charakter fotbalového násilí změnil v tom, že střety jsou mnohem více a lépe promyšlené a organizované a aktéři využívají moderní komunikační prostředky a ke konfrontacím dochází spíše v okolí stadionů než při samotných utkáních. Doporučení Stálého výboru Evropské úmluvy k diváckému násilí a nevhodnému chování při sportovních utkáních, zvláště při fotbalových zápasech se týká bezpečnosti na stadionech a v jejich okolí, preventivních a výchovných opatření,

⁵⁰ SMOLÍK, J. *Fotbalové chuligánství. Historie, teorie a politizace fenoménu*. 1 vyd. Karlovy Vary: Zdeněk Plachý – vydavatelství a nakladatelství, 2008. s. 177-180.

⁵¹ NIKL, J., VOLEVECKÝ, P. *Divácké násilí*. 1. vyd. Praha: PA ČR, 2007. s. 51.

⁵² NIKL, J., VOLEVECKÝ, P. *Divácké násilí*. 1. vyd. Praha: PA ČR, 2007. s. 48-49.

identifikace a potrestání výtržníků, policejní spolupráce a výměny zpravodajských informací, prevence rasismu a nesnášenlivosti.

„Ministerstvo vnitra ČR průběžně iniciuje a podporuje výchovné, informační a výzkumné programy, které mají za cíl snížit a eliminovat divácké násilí v oblasti sportu, zejména při fotbalových utkáních. V dané souvislosti resort úzce spolupracuje s nevládním sektorem a samosprávou. V roce 2005 byly Ministerstvem vnitra podpořeny 2 projekty, vztahující se k prevenci diváckého násilí. Konkrétně se jednalo o projekt „*Fandíme slušně – bavíme se sportem*“ a „*Fandíme sportu, fandíme slušně*“. V roce 2004 schválilo Ministerstvo vnitra sociálně preventivní projekt s názvem „*Pozitivní fandovství*“.

4.4.1 Bezpečnost na stadionech a v jejich okolí

Při plánování a zajišťování bezpečnostních opatření je nutná spolupráce všech zúčastněných stran, tzn. vedení klubu, policie, zástupce sportovních svazů, představitel samosprávy. Opatření přímo na stadionech se týká např. otevření bran stadionu v dostatečném předstihu a důsledné prohlídky diváků, jestli u sebe nemají alkohol, nebezpečné předměty, urážlivé transparenty. V průběhu utkání je dohled nad diváky zajišťován pořadateli a bezpečnostními kamerami. Po skončení utkání je potřeba zajistit oddělený odjezd fanoušků soupeřících klubů a včas identifikovat případně potrestat provinilce.⁵³

4.4.2 Preventivní a výchovná opatření

Pro prevenci násilí je nezbytná koncepce výchovy a vzdělávání, komunitní programy pro různé věkové skupiny a podpora fair play. Velice důležitá je komunikace mezi hráči, kluby a sportovními asociacemi. Rozhodující roli v prevenci násilí hrají místní orgány. Protože jsou nejlépe předurčeny ke koordinaci a podpoře mládežnických aktivit a mohou využívat sport jako důležitý nástroj prevence kriminality a integrace do společnosti. Násilí při mezinárodních a mezistátních akcích nepáchají jenom násilničtí fanoušci, ale i místní obyvatelstvo, které bychom měli naladit, aby očekávaný fotbalový „svátek“ uvítali v přátelské atmosféře a nepouštěli se do zbytečných konfrontací s hostujícími chuligány, kteří přijeli za pitkami a rvačkami.⁵⁴

⁵³ NIKL, J., VOLEVECKÝ, P. *Divácké násilí*. 1. vyd. Praha: PA ČR, 2007. s. 13-14.

⁵⁴ NIKL, J., VOLEVECKÝ, P. *Divácké násilí*. 1. vyd. Praha: PA ČR, 2007. s. 16.

4.4.3 Policejní spolupráce a výměna zpravodajských informací

Na sportovní utkání v zahraničí doprovázejí klub nejenom skalní fanoušci, ale i násilníci a rváči. U Policie se zřizují kontaktní místa, kde se řeší případné problémy s fotbalovým násilím. Hostitelské země využívají tzv. spotterů (pozorovatelů) z hostující země. Jsou to policisté v civilu, kteří pomáhají policejním orgánům hostitelské země identifikovat případné výtržníky a upozorňují na zárodky blížícího se střetu. V roce 1991 byla zavedena instituce „hostující policie“, která by měla poskytovat informace o pohybu běžných návštěvníků, o zpravodajství, zejména identifikace známých a nevídaných výtržníků, o taktických informacích, které vedou k identifikaci potencionálních výtržníků, kteří mohou narušit veřejný pořádek nebo se uchýlit k násilnému chování.⁵⁵

4.4.4 Prevence rasismu a nesnášenlivosti

Je důležité zaměřit se na potírání rasistického, xenofobního, diskriminačního a nesnášenlivého chování při všech sportovních utkáních, především při fotbale. Odpovědnost za boj proti rasismu nesou orgány státní správy a nevládní organizace. Vlády by měly koordinovat jejich společné úsilí a podporovat národní sportovní a protirasistické organizace a kluby. Nejdůležitější jsou Mezinárodní federace fotbalových svazů (FIFA) a Svaz evropských fotbalových svazů (UEFA).⁵⁶

4.5 Právní úprava související s fotbalovými utkáními

Z pohledu soudní moci je problematika diváckého násilí řešena zejména v trestním právu. Trestní zákoník obsahuje několik institutů, které umožňují soudu uložit pachateli přiměřená omezení a přiměřené povinnosti k tomu, aby pachatel vedl řádný život. V souvislosti s fotbalovými utkáními dochází nejčastěji k páchání následujících trestných činů: výtržnictví, poškozování cizí věci, hanobení národa, etnické skupiny, rasy a přesvědčení. V souvislosti s fotbalovými utkáními dochází také často k páchání přestupků proti veřejnému pořádku: znečištění veřejného prostranství nebo veřejně přístupného objektu, zničení, poškození, znečištění nebo neoprávněné odstranění, změnění nebo pozměnění nebo zakrytí orientačního označení.

„Jako zásadní problém se v minulosti ukázalo, že v českém právním řádu zcela chyběla norma, která by sankcionovala pořadatele sportovních utkání za nepřijímání

⁵⁵ NIKL, J., VOLEVECKÝ, P. *Divácké násilí*. 1. vyd. Praha: PA ČR, 2007. s. 17-18.

⁵⁶ NIKL, J., VOLEVECKÝ, P. *Divácké násilí*. 1. vyd. Praha: PA ČR, 2007. s. 18.

opatření k zachování pořádku na stadionu. Existoval pouze disciplinární postih v rámci interní legislativy Českomoravského fotbalového svazu (ČMFS). Někteří pořadatelé sportovních utkání tak tuto činnost nechávali zcela na Policii ČR, sami zajišťovali pouze nejnútnejší minimum. Základem nové filozofie se proto stala potřeba větší odpovědnosti a zainteresovanosti sportovních klubů, které by měly mít na vyřešení problémů souvisejících s diváckým násilím největší zájem. Zákon č.115/2001 Sb., o podpoře sportu, který s účinností od 1. ledna 2009 obecně formuluje základní povinnosti při pořádání sportovních podniků a stanoví sankce za jejich nedodržení (nejvýznamnější jsou pravomoc Ministerstva vnitra rozhodnout o tom, že konkrétní sportovní podnik se uskuteční bez účasti návštěvníků a to až po dobu 1 roku a oprávnění Policie ČR na úhradu nákladů vynaložených na obnovu veřejného pořádku, pokud bylo prokázáno, že vlastník neučinil vše potřebné k eliminaci protiprávního stavu).⁵⁷

„Důležitým krokem v boji s diváckým násilím se stal nový alternativní trest *zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce*, který je součástí nového trestního zákoníku účinného od 1. ledna 2010. Podstatou nového alternativního trestu je soudem vyslovený zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce a to na dobu až deseti let. Odsouzenému se po dobu výkonu tohoto trestu zakazuje účast na určitých sportovních, kulturních a jiných společenských akcích a ukládá se mu povinnost dostavovat se podle pokynů probačního úředníka v období bezprostředně souvisejícím s konáním zakázané akce na určený útvar Policie ČR. Důležité je, že se trest vztahuje na jednání osoby v souvislosti se sportovní akcí, nemusí tedy jít jen o chování na stadionu, ale také např. při přesunu na něj. Navštíví-li odsouzený akci, na kterou se vztahuje trest zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce, nebo bez důležitého důvodu nedodrží soudem uloženou povinnost dostavovat se podle pokynů probačního úředníka v den konání takové akce k Policii ČR, vystavuje se nebezpečí trestního stíhání za trestný čin maření výkonu úředního rozhodnutí s horní hranicí trestní sazby až tři léta. Důsledná aplikace tohoto trestu spolu s efektivní kontrolou jeho výkonu je jedním z významných nástrojů boje proti diváckému násilí. Aplikace tohoto trestu má i výrazný preventivní charakter.“⁵⁸

⁵⁷ Kriminalita – Divácké násilí. Činnost ministerstva vnitra v boji s diváckým násilím [online]. 2010, poslední revize 8. 12. 2010. [cit. 10. 3. 2010]. Dostupný z WWW: <<http://www.mvcr.cz/clanek/kriminalita-146433.aspx?q=Y2hudW09Mg%3d%3d>>.

⁵⁸ ⁵⁸ Kriminalita – Divácké násilí. Činnost ministerstva vnitra v boji s diváckým násilím [online]. 2010, poslední revize 8. 12. 2010. [cit. 10. 3. 2010]. Dostupný z WWW: <<http://www.mvcr.cz/clanek/kriminalita-146433.aspx?q=Y2hudW09Mg%3d%3d>>.

5 FOTBALOVÉ CHULIGÁNSTVÍ V NĚKTERÝCH EVROPSKÝCH STÁTECH

Fotbalové chuligánství se objevuje ve většině evropských zemí. Angličtí chuligáni byli pro ostatní vzorem ve výtržnostech, v násilí, v konzumaci alkoholu ve dnech utkání i v projevech nacionalismu, rasismu a xenofobii. Podoba fotbalového fandovství i násilností má také svá národní specifika. Jistě ale není náhodou, že se skupiny radikálních fanoušků po celé Evropě často pojmenovávají anglickými názvy, fanoušci nosí britské symboly či šály britských klubů a přejímají chorály a pokřiky.

Další země, které mají podobnou míru fotbalového násilí, jsou Itálie, Německo, Nizozemí a Belgie, méně rozsáhlé problémy se vyskytují v Rakousku, Švédsku a Dánsku. K násilí dochází i ve Francii, Španělsku, Portugalsku a Švýcarsku – nelze zatím říci, že by fotbalové chuligánství představovalo závažný problém. Sporadicky se fotbalové násilí vyskytuje také v Řecku, Albánii, Turecku.⁵⁹

5.1 Itálie

Italský fotbal a fandovství má dlouhou tradici. Italští chuligáni byli na počátku osmdesátých let spjati se skinheads. Ti se střetávali ve rvačkách s podobnými skupinami, které doprovázeli jiné fotbalové kluby. V dnešní Itálii se při utkání prezentují italští tifosi – fanoušci a ultras (radikálnější skupiny, které lze označit za chuligány). První ultras skupiny vznikaly na počátku sedmdesátých let, je pro ně charakteristické vytváření atmosféry v průběhu zápasů, zejména choreografické prvky, které symbolizují jednotu a oddanost ultras skupin. K atmosféře patří zpívání chorálů, skandování, pokřiky, velké transparenty, pyrotechnika. Ultras skupiny jsou typické svou organizovaností. V posledních letech lze zaznamenat nový trend fotbalového násilí, jehož oběťmi jsou fotbalisté nebo funkcionáři klubu. Italští ultras jsou odlišní od anglických chuligánů – jsou více politizované - při zápasech dochází k propagandě politických názorů formou transparentů. Politická orientace skupin by se dala označit jako extrémně pravicová a extrémně levicová.⁶⁰

⁵⁹ Fotbalové chuligánství v Evropě [online]. [vloženo 25. 6. 2008]. [cit. 17. 3. 2011]. Dostupný z WWW: <<http://hooligans-fotbal.blogspot.com/2008/06/3-fotbalov-chulignstv-v-evrop.html>>.

⁶⁰ MAREŠ, M., SMOLÍK, J., SUCHÁNEK, M. *Fotbaloví chuligáni: evropská dimenze subkultury*. 1.vyd. Brno: Centrum strategických studií: Barrister & Principal, 2004. s. 82-85.

5.2 Německo

Němci jsou považováni za hlavní rivaly anglických fotbalových chuligánů. První organizované německé chuligánské skupiny vznikaly v sedmdesátých letech. Na území někdejší NDR žádné chuligánské skupiny neexistovaly. Změna přišla po roce 1989 v souvislosti se sjednocením Německa. Německá chuligánská scéna je často spojována s extrémně pravicovými postoji. Při některých východoněmeckých klubech existují dokonce chuligánské skupiny HOONARA, což je zkratka slov Hooligans Namis Rasist. „V současné době střety chuligánů mají svá jasně daná pravidla. V SRN je v současné době divácké násilí spojené s fotbalovými zápasy bráno jako velmi vážný společenský problém. Proti skupinám fotbalových chuligánů je veden nekompromisní postup ze strany bezpečnostních složek jednotlivých fotbalových klubů. Kluby spolupracují velmi úzce s policií, především při výměně informací o problémových chuligánech či při zajišťování bezpečnosti na rizikových zápasech. U nejnebezpečnějších chuligánů provádí policie důkladný monitoring, jehož součástí jsou kartotéky nejagresivnějších rváčů. Osoby uvedené na seznamu mají zákaz vstupu na německé fotbalové stadiony.“⁶¹ Německá policie dělí fotbalové fanoušky do tří kategorií⁶²:

1. Fanoušci, kteří doprovázejí svůj oblíbený klub při výjezdech, neprojevují se násilně.
2. Osoby, zabývající se organizováním choreografických akcí během zápasu.
3. Chuligáni, kteří se soustředí na vyvolání násilných střetů.

5.3 Nizozemí

Holandští chuligáni se v sedmdesátých letech jako jedni z prvních konfrontovali při zápase poháru UEFA v roce 1974 v Rotterdamu s anglickými chuligány. Při utkání domácího mužstva s Tottenhamem vyvolali příznivci Tottenhamu rozsáhlé nepokoje a inspirovali chuligány v Nizozemí. V současnosti je chuligánská scéna velice silná – mezi příznivci holandských fotbalových klubů lze nalézt i tzv. hard-core hooligans. Hlavní chuligánské skupiny jsou např. F-Side Ajaxu Amsterdam a Vak-P z Den Bosch.⁶³

⁶¹Hooligans fotbal [online]. [cit. 10. 2. 1011]. Dostupný na WWW: <<http://hooligans-fotbal.blogspot.com/2008/06/312-nmecko.html>>.

⁶² MAREŠ, M., SMOLÍK, J., SUCHÁNEK, M. *Fotbaloví chuligáni: evropská dimenze subkultury*. 1.vyd. Brno: Centrum strategických studií: Barrister & Principal, 2004. s. 81-82.

⁶³ MAREŠ, M., SMOLÍK, J., SUCHÁNEK, M. *Fotbaloví chuligáni: evropská dimenze subkultury*. 1.vyd. Brno: Centrum strategických studií: Barrister & Principal, 2004. s. 89.

5.4 Belgie

O fotbalovém chuligánství v Belgii se začalo mluvit v souvislosti s tragédií na Heyselově stadionu v polovině osmdesátých let. Tato tragédie změnila přístup policie a vlády k fotbalovému chuligánství, ten spočíval v sestavování kartoték chuligánů, v používání kamerového systému na stadionech, atd. To mělo za následek, že belgičtí chuligáni více promýšleli a organizovali akce. I přes rozsáhlá bezpečnostní opatření se v Belgii každý rok odehrávají incidenty, které souvisí s fotbalovým násilím. Chuligáni v Belgii podporují týmy jako Anderlecht, Bruggy, Antverpy nebo Utrecht.⁶⁴

5.5 Polsko

V Polsku je fenomén fotbalového chuligánství značně rozšířen. Organizované skupiny fotbalových chuligánů nejsou záležitostí jen velkých klubů, ale tvoří se i u málo známých celků hrajících nižší soutěže. Z tohoto plyne velmi vysoká pravděpodobnost střetu. V posledních letech se v Polsku uplatňuje princip předem domluvených soubojů pouze chuligánských skupin (tzv. ustavki). Stále více je propagován zákaz užívání zbraní, které jsou ve vzájemných potyčkách polských fotbalových chuligánů poměrně rozšířeným fenoménem. Polským specifikem je velmi rozšířené navazování přátelských družeb (tzv. zgod) mezi chuligánskými skupinami různých, často značně geograficky vzdálených měst, často přesahující i hranice státu (Katovice GKS-Baník Ostrava).⁶⁵

„Polští fotbaloví chuligáni mají propracované vlastní zásady chování. Do několika bodů je shrnul Roman Zieliński, příznivec klubu Śląsk Wrocław a autor knihy *Pamiętnik kibica*:

1. Starej se o to, aby na zápasy tvého týmu chodilo co nejvíce lidí. Sám jistě víš, že raději budeš chodit do skupiny, která čítá několik set lidí, než do skupiny, ve které jich je jen pár desítek.
2. Dělej všechno pro to, aby se tvoji druhové nestyděli nosit veřejně barvy vašeho klubu.
3. Nespolpracuj s policií, pamatuj, že se to může obrátit proti tobě.
4. Dělej si reklamu, jak můžeš. Vydávej časopisy, vezmi do ruky sprej a maluj po zdech.
5. Na výjezdech se drž hlavní skupiny. Je to bezpečnější.

⁶⁴ MAREŠ, M., SMOLÍK, J., SUCHÁNEK, M. *Fotbaloví chuligáni: evropská dimenze subkultury*. 1.vyd. Brno: Centrum strategických studií: Barrister & Principal, 2004. s. 88-89.

⁶⁵ Hooligans fotbal. Východní Evropa – Polsko [online]. [cit. 11. 2. 2011]. Dostupný na WWW: <<http://hooligans-fotbal.blogspot.com/2008/06/32-vchodn-evropa-polsko.html>>.

6. Neudávej policii ty, od kterých jsi dostal do zubů. Situace se může obrátit.
7. Nechovej se agresivně k „civilistům“. Tím si neupevníš svoji autoritu, ani si nevynutíš uznání obyčejných lidí. Můžeš z toho mít jenom potíže.“⁶⁶

5.6 Slovensko

První chuligánské skupiny na Slovensku vznikaly v polovině devadesátých let dvacátého století. Před rokem 1989 byly projevy diváckého násilí a vandalismu zaznamenány zejména u příznivců Slovanu Bratislava a Spartaku Trnava. K projevům diváckého násilí dochází zejména při zápasech Slovan Bratislava – Spartak Trnava, Trnava – Nitra, Slovan – Košice, Trnava – Košice. Velkou mediální reakci vyvolal incident, který se stal 14. 4. 2001, kdy několik desítek trnavských chuligánů (vyzbrojení tyčemi, pálkami, kameny) čekajících na košické příznivce, omylem napadlo autobus s košickými fotbalisty. Tragický incident se odehrál v březnu 2002 před utkáním Spartaku Trnava s Nitrou. V centru města byl při bitce chuligánů těžce zraněn úderem kladiva do hlavy jeden z trnavských příznivců.⁶⁷

„Nejvíce diskutovaným momentem se stal zákrok slovenské policie v černých kuklách, která v osmdesáté minutě utkání vyhnala pomocí obušků a slzného plynu všechny příznivce Fenencvarose ze stadionu.“⁶⁸

⁶⁶ MAREŠ, M., SMOLÍK, J., SUCHÁNEK, M. *Fotbaloví chuligáni: evropská dimenze subkultury*. 1.vyd. Brno: Centrum strategických studií: Barrister & Principal, 2004. s. 96-97.

⁶⁷ MAREŠ, M., SMOLÍK, J., SUCHÁNEK, M. *Fotbaloví chuligáni: evropská dimenze subkultury*. 1.vyd. Brno: Centrum strategických studií: Barrister & Principal, 2004. s. 103-105.

⁶⁸ MAREŠ, M., SMOLÍK, J., SUCHÁNEK, M. *Fotbaloví chuligáni: evropská dimenze subkultury*. 1.vyd. Brno: Centrum strategických studií: Barrister & Principal, 2004. s. 103.

6 EVROPSKÁ PROTICHULIGÁNSKÁ POLITIKA

Vysoká míra chuligánského násilí a projevů rasismu a xenofobie v souvislosti s fotbalem si v Evropě vyžádala protireakci vnitrostátních i mezinárodních institucí a vládních i nevládních organizací. Postupy proti fotbalovému chuligánství lze vymezit jako specifickou politiku. Výsledky politiky jsou především různé právní předpisy (zákony vyhlášky) a dokumenty.

Fotbalové chuligánství je evropským problémem, proto zde existuje nejrozvinutější politika proti tomuto fenoménu. Na evropském kontinentě protichuligánskou politiku realizují evropské mezinárodní organizace, případně jejich specializované složky, evropská fotbalová federace a evropské nevládní protichuligánské a protirasistické sítě.⁶⁹

6.1 Aktivity Rady Evropy

Z evropských mezivládních organizací se politikou proti fotbalovému chuligánství začala zabývat Rada Evropy (Council of Europe), která vznikla v roce 1949. Největší význam pro potírání fotbalového chuligánství má *Evropská úmluva k diváckému násilí a nevhodnému chování při sportovních utkáních, zvláště při fotbalových zápasech*. Tato úmluva byla podepsána 19. srpna 1985 ve Štrasburku, především jako reakce na tragédii v Bruselu, a v platnost vstoupila 1. listopadu 1985. Stálý výbor Evropské úmluvy připravoval řadu doporučení, např. k prodeji a konzumaci alkoholu, k policejní spolupráci, k identifikaci a nakládání s delikventy, k pravidlům a prodeji lístků, k oplocení na stadionech atd.⁷⁰

Rasismem se zabývá *Rezoluce o předcházení rasismu, xenofobii a intoleranci ve sportu* z roku 2000. Potírání projevů fotbalového rasismu je součástí i obecné protirasistické politiky Rady Evropy. V roce 1994 byla zřízena činnost poradního orgánu Rady Evropy - *Evropské komise proti rasismu a intoleranci* (EKRI). Je tvořena nezávislými členy a ve svých zprávách zohledňuje i rasistické projevy spojené s fotbalem.⁷¹

⁶⁹ SMOLÍK, J. *Fotbalové chuligánství. Historie, teorie a politizace fenoménu*. 1 vyd. Karlovy Vary: Zdeněk Plachý – vydavatelství a nakladatelství, 2008. s. 184-188.

⁷⁰ NIKL, J., VOLEVECKÝ P. *Divácké násilí*. 1. vyd. Praha: PA ČR, 2007. s. 21.

⁷¹ MAREŠ, M., SMOLÍK, J., SUCHÁNEK, M. *Fotbalové chuligáni: evropská dimenze subkultury*. 1.vyd. Brno: Centrum strategických studií: Barrister & Principal, 2004. s. 166.

6.2 Aktivity Evropské unie

„Všechny členské státy Evropské unie jsou současně členskými státy Rady Evropy, a proto opatření Evropské unie navazují především na Evropskou úmluvu k diváckému násilí a nevhodnému chování při sportovních utkáních, zvláště při fotbalových zápasech z roku 1985. Evropská unie se fotbalovým násilím zabývá především v rámci tzv. třetího pilíře, tj. v rámci mezivládní politiky v oblasti policejní a justiční spolupráce v trestních věcech (zajištění ochrany občanů v prostoru svobody, bezpečnosti, práva). Evropská unie přijala řadu dokumentů formou doporučení – o odpovědnosti organizátorů sportovních podniků, o výměně informací, k zamezení narušení veřejného pořádku při fotbalových utkáních, atd.“⁷²

V roce 1999 Rada ministrů přijala *Příručku pro mezinárodní policejní spolupráci a opatření k předcházení a potírání násilí a nepokojů v souvislosti s mezinárodními fotbalovými utkáními*, která byla v roce 2001 nahrazena Rozhodnutím Rady - *Příručkou s doporučeními pro mezinárodní policejní spolupráci a opatření k předcházení a kontrole násilností a výtržnictví v souvislosti s fotbalovými zápasy mezinárodního rozměru*. Upravuje informační management policejních složek, přípravu policejních složek, spolupráci mezi policejními složkami a pořadatelskými službami.

Dne 25. dubna 2002 bylo přijato *rozhodnutí Rady o bezpečnosti při fotbalových utkání mezinárodního významu*. Zakotvuje zřízení Národních informačních styčných bodů policie v každém členském státě, které jsou kontaktními centry pro výměnu informací a pro mezinárodní spolupráci při fotbalových utkáních.⁷³

Rasistickými projevy na fotbale se zabývá Evropské středisko k monitorování rasismu a xenofobie se sídlem ve Vídni. Europol nemá fotbalové chuligánství ve svých kompetencích, přestože má potírání rasismu a xenofobie. Fotbalovému chuligánství se přímo na svých internetových stránkách věnuje Interpol, který uvádí, že kvůli organizovaným skupinám chuligánů cestujících z jedné země do druhé nejde o národní problém.⁷⁴

⁷² NIKL, J., VOLEVECKÝ P. *Divácké násilí*. 1. vyd. Praha: PA ČR, 2007. s. 22.

⁷³ MAREŠ, M., SMOLÍK, J., SUCHÁNEK, M. *Fotbaloví chuligáni: evropská dimenze subkultury*. 1.vyd. Brno: Centrum strategických studií: Barrister & Principal, 2004. s. 166.

⁷⁴ MAREŠ, M., SMOLÍK, J., SUCHÁNEK, M. *Fotbaloví chuligáni: evropská dimenze subkultury*. 1.vyd. Brno: Centrum strategických studií: Barrister & Principal, 2004. s. 168.

6.3 Aktivity UEFA a FIFA

Unie evropských fotbalových asociací (Union of European Football Associations) – UEFA byla založena v roce 1954. Od prvních konfliktů na stadionech i mimo ně se ve spolupráci s národními svazy snaží zlepšit situaci na stadionech. Disponuje různými kontrolními a sankčními opatřeními – může klub varovat, udělit peněžité trest, zakázat účast diváků na zápasech, přeložit zápas na jiné stadiony, uzavřít stadion, anulovat výsledky, opakování zápasu, odebrání bodů, vyloučení ze soutěže. UEFA podporuje fanoušky, kteří organizují aktivity proti násilí a rasismu ve fotbale a realizuje potřebnou osvětu k řešení problémů.⁷⁵

Mezinárodní federace fotbalových svazů (Fédération Internationale de Football Association) – FIFA vznikla v roce 1904. V současné době má více než 190 členů z celého světa. Zabývá se chuligánstvím a fotbalovým rasismem. Spolupracuje s regionálními i národními svazy a s vládními orgány. Organizuje kampaně, kde podporuje „fair play“ ve fotbale a účastní se boje proti rasismu a xenofobii ve fotbale.⁷⁶

6.4 Aktivity protichuligánských a protirasistických fanoušků

Nemalou úlohu v potírání násilí a rasismu na stadionech plní fotbaloví fandové, kteří s násilím a rasismem nejenom nesouhlasí, ale aktivně proti těmto jevům vystupují. Vznikají i stabilnější fungující evropské organizace a sítě. Nejdůležitější ze současných celoevropských antirasistických sítí je Football Against Racism in Europe (FARE), která vznikla 12. února 1999. Spolupracuje s UEFA, FIFA, pořadateli a organizátory, Evropskou unií apod. FARE je známa i díky tomu, že vydala Desetibodový plán na podporu boje s rasismem, který UEFA doporučila pro evropské fotbalové kluby:

1. Vydejte stanovisko, že klub netoleruje rasismus, a zveřejněte, že zasáhne proti každému, kdo se podílí na rasistických projevech. Toto stanovisko zveřejňuje ve všech programech a permanentně ve všech částech stadionu.
2. Vydejte veřejné prohlášení, ve kterém odsoudíte rasistická hesla při zápasech.
3. Dejte podmínku držitelům permanentních vstupenek, že vstupenky nebudou platit, pokud se jejich držitelé budou podílet na rasistických urážkách.
4. Učiňte opatření k zabránění prodeje rasistické literatury uvnitř i vně stadionu.
5. Disciplinárně postihujte hráče, kteří rasisticky urážejí.

⁷⁵ SMOLÍK, J. *Fotbalové chuligánství. Historie, teorie a politizace fenoménu*. 1 vyd. Karlovy Vary: Zdeněk Plachý – vydavatelství a nakladatelství, 2008. s. 209.

⁷⁶ MAREŠ, M., SMOLÍK, J., SUCHÁNEK, M. *Fotbaloví chuligáni: evropská dimenze subkultury*. 1.vyd. Brno: Centrum strategických studií: Barrister & Principal, 2004. s. 169.

6. Kontaktujte jiné kluby, abyste se ujistili, že protirasistické strategii klubu rozumí.
7. Podporujte společnou strategii mezi pořadatelskou službou a policií k zamezení rasistických projevů.
8. Urychleně odstraňte všechny rasistické graffity ze stadionu.
9. Zaříd'te rovné pracovní a služební podmínky.
10. Spolupracujte se všemi dalšími skupinami a agenturami, např. s hráčskými odbory, fanoušky, školami, dobrovolnými organizacemi, mládežnickými kluby, sponzory, lokálními autoritami, lokálními podnikateli a policií, abyste rozvíjeli pro-aktivní programy, abyste zvýšili povědomí o kampani a eliminovali rasismus a diskriminaci.⁷⁷

⁷⁷ SMOLÍK, J. *Fotbalové chuligánství. Historie, teorie a politizace fenoménu*. 1 vyd. Karlovy Vary: Zdeněk Plachý – vydavatelství a nakladatelství, 2008. s. 211-213.

7 EMPIRICKÁ ČÁST

Pro tuto část byly použity zprostředkované strukturované dotazníky, které byly respondenty vyplněny na webových stránkách www.vyplnto.cz. Vybrány byly otázky související se stanovenými cíly.

7.1 Metodika výzkumu

Otázky č. 1, 2, 3, 5, 7, 8, 9, 11 jsou použity z dotazníku *Chování fanoušků na stadionech II.*, jehož autorem je Jaroslav Ježek. Průzkum probíhal od 20. 4. 2009 do 24. 4. 2009 a na dotazník odpovědělo 406 respondentů. Vypovídací hodnota je vynikající a návratnost dotazníků je 53%.⁷⁸

Otázky č. 13, 14, 15, 16 jsou použity z dotazníku *Násilí na fotbale*. Autorem dotazníku je Robert Pražák a průzkum probíhal od 6. 3. 2011 do 14. 3. 2011. Na tento dotazník odpovědělo 80 respondentů. Vypovídací hodnota je nízká, návratnost je 79,4%.⁷⁹

Otázky č. 6, 10, 12, jsou použity z dotazníku *Projevy sportovních fanoušků (Divácké násilí)*. Autorem tohoto dotazníku je Václav Rous. Průzkum byl realizován v období od 25. 2. 2011 do 1. 3. 2011. Celkem odpovědělo 206 respondentů. Vypovídací hodnota je velmi dobrá, návratnost dotazníků je 59,8%.⁸⁰

Otázky č. 17 a 18 jsou použity z dotazníku *Návštěvnost fotbalového stadionu*, jehož autorem je Jakub Eminger. Průzkum byl realizován v období od 8. 12. 2009 do 14. 12. 2009. Celkem na dotazník odpovědělo 52 respondentů, vypovídací hodnota je nízká a návratnost je 63,6%.⁸¹

Otázka č. 4 je použita z dotazníku *Divácké násilí*, jehož autorem je Marek Pelc. Průzkum byl realizován v období od 23. 2. 2009 do 5. 3. 2009. Celkem odpovědělo 128 respondentů. Vypovídací hodnota je dobrá, návratnost je 24,4%.⁸²

⁷⁸ JEŽEK, J. *Chování fanoušků na fotbalových stadionech II. (výsledky průzkumu)* [online], 2009. Dostupné na WWW:< <http://chovani-fanousku-na-fotbalovych-stadionech-ii.vyplnto.cz>>.

⁷⁹ PRAŽÁK, R. *Násilí na fotbale (výsledky průzkumu)* [online], 2011. Dostupné na WWW:< <http://nasili-na-fotbale.vyplnto.cz>>.

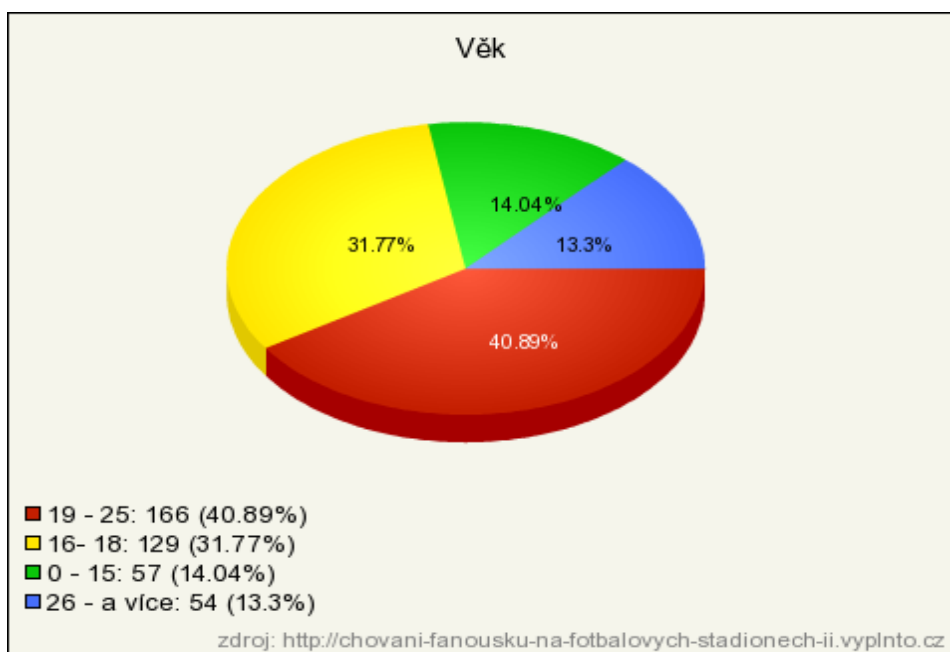
⁸⁰ ROUS, V. *Projevy sportovních fanoušků (Divácké násilí), (výsledky průzkumu)* [online], 2011. Dostupné na WWW:< <http://13407.vyplnto.cz>>.

⁸¹ EMINGR, J. *Návštěvnost fotbalového stadionu (výsledky průzkumu)* [online], 2009. Dostupné na WWW:<<http://4608.vyplnto.cz>>.

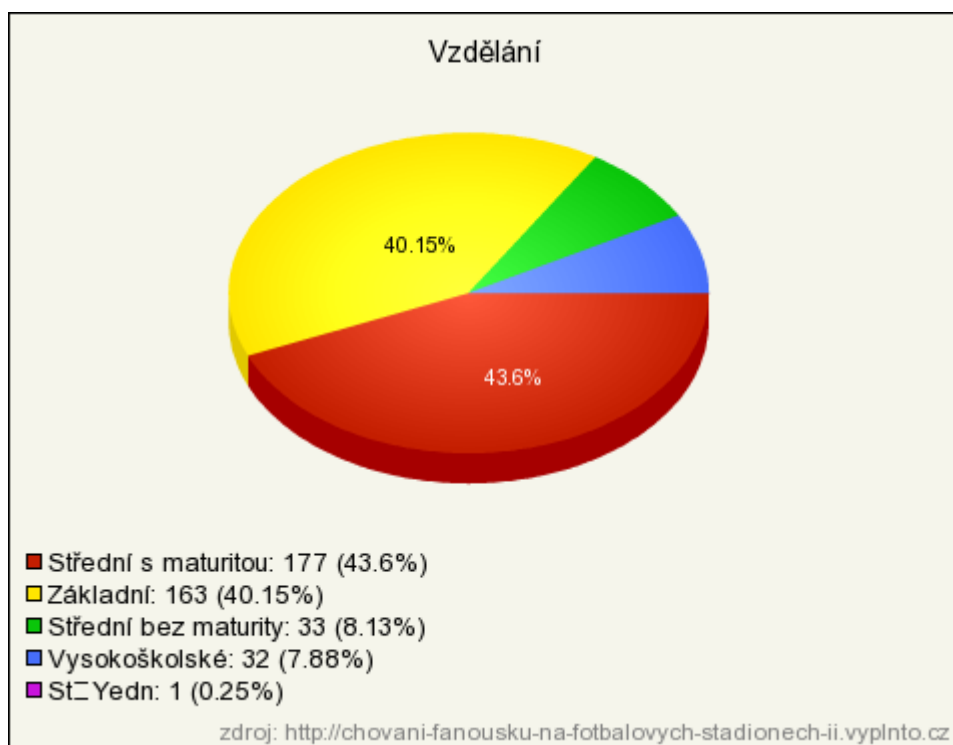
⁸² PELC, M. *Divácké násilí (výsledky průzkumu)* [online], 2009. Dostupné na WWW:<<http://divacke-nasili.vyplnto.cz>>.

7.2 Výsledky

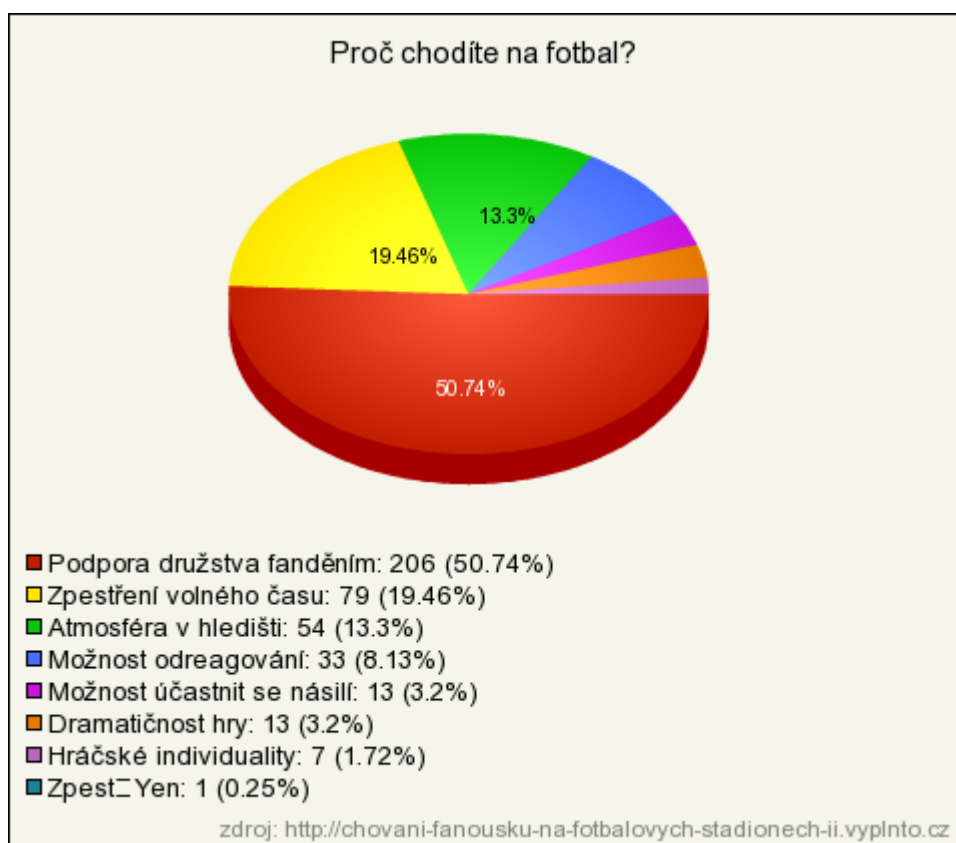
Graf 1

Graf 2

Graf 3

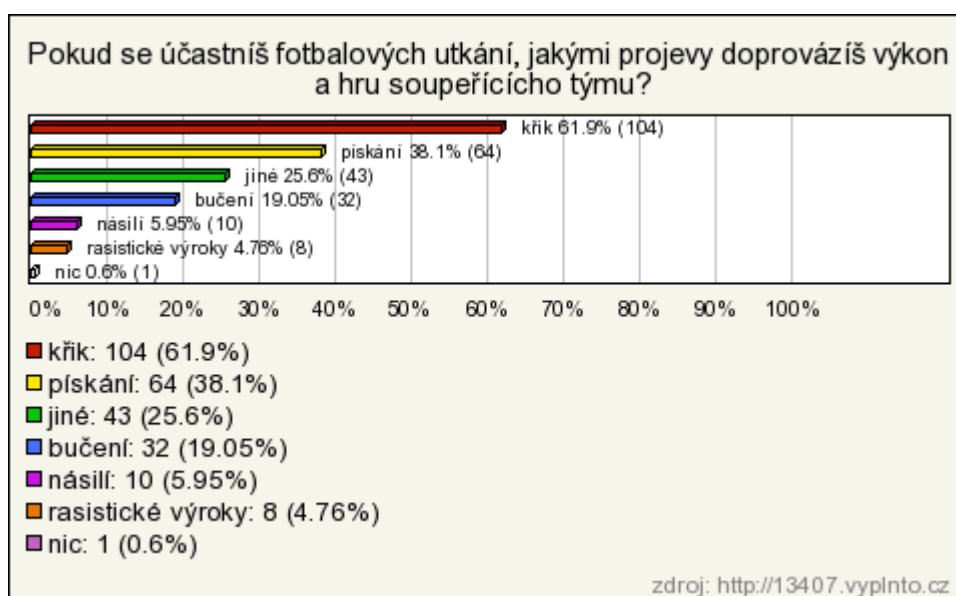
Graf 4

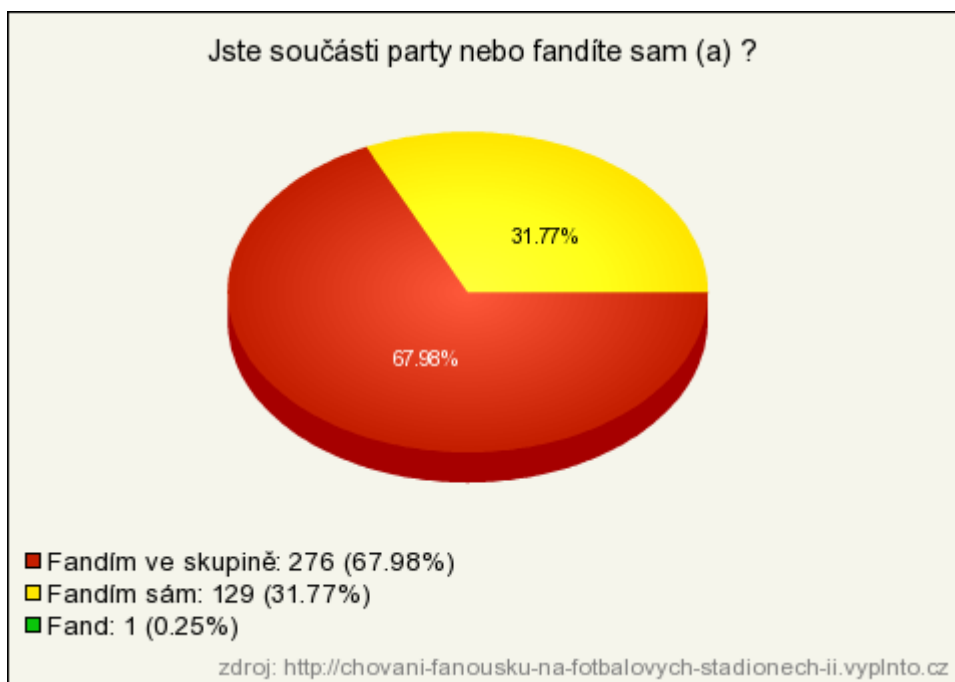
Graf 5

Graf 6

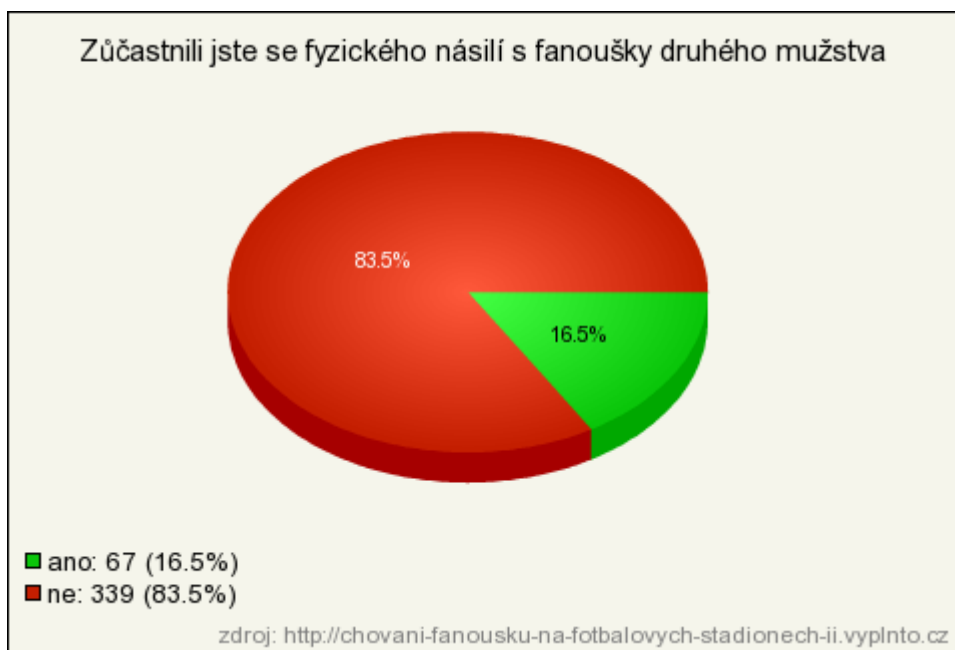
Graf 7

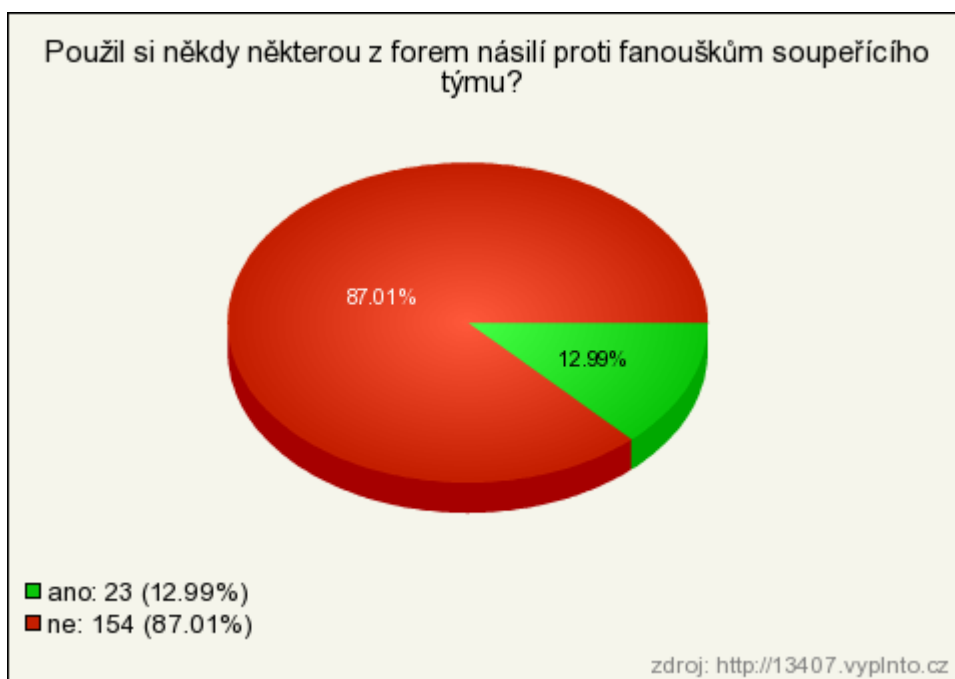
Graf 8

Graf 9

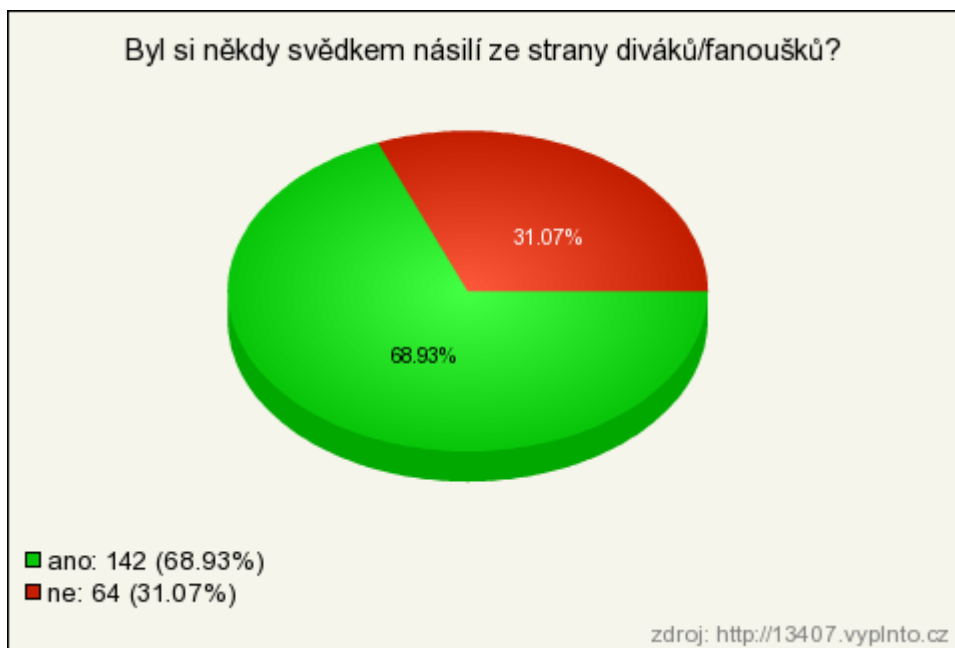
Graf 10

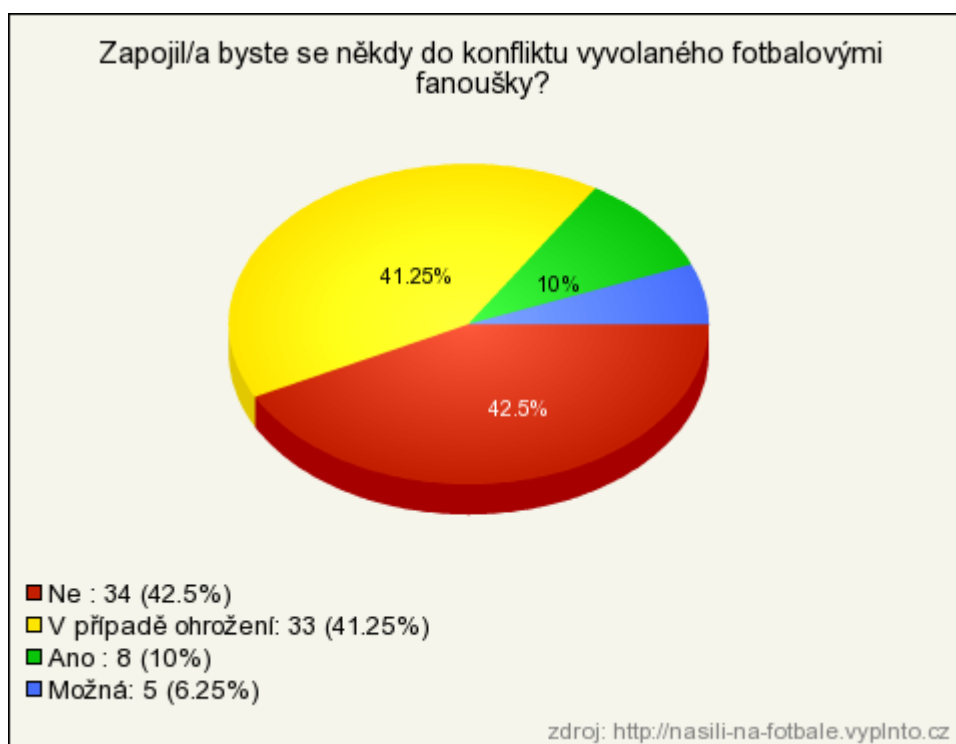
Graf 11

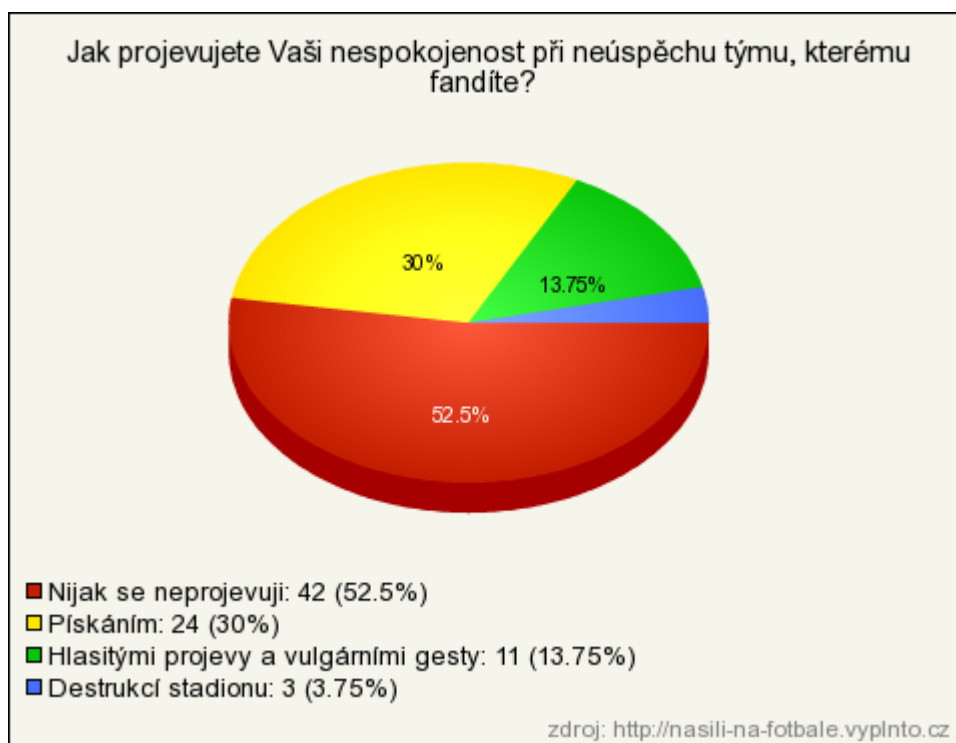
Graf 12

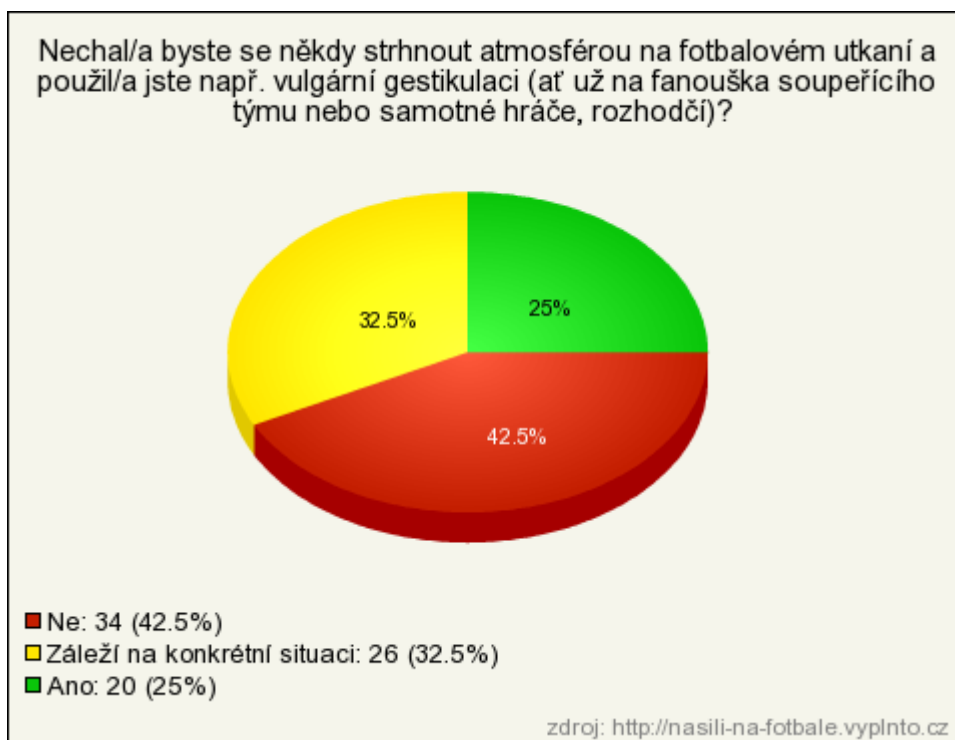
Graf 13

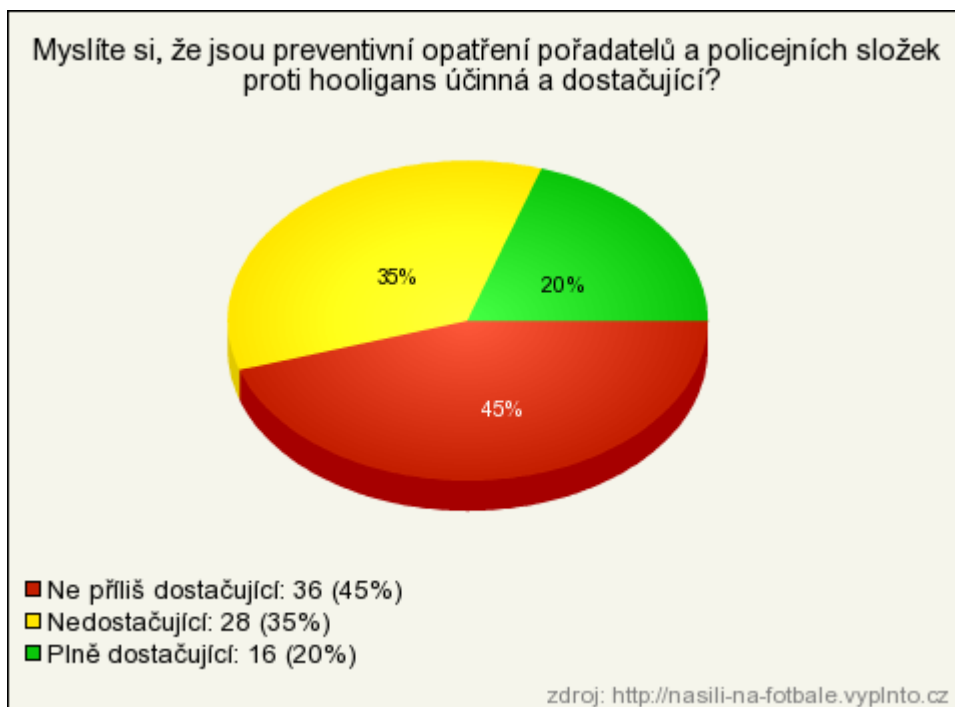
Graf 14

Graf 15

Graf 16

Graf 17

Graf 18

7.3 Zhodnocení výsledků

Otázky č. 1-11 byly zaměřeny na profil návštěvníka fotbalového utkání. Z výsledků vyplynulo, že na fotbal chodí lidé všech věkových kategorií, nejrozšířenější je věková hranice v rozmezí od 19 do 25 let. Otázka ohledně vzdělání prokázala, že nejvíce fotbalových fanoušků má ukončenou střední školu s maturitou. Důvody, proč chodí lidé na fotbal, jsou zejména podpora družstva a zpestření volného času, odreagování, dramatická hra, a někteří jedinci uvedli jako důvod návštěv fotbalových stadionů možnost účastnit se násilí. Další otázkou jsem zjistila, kolik návštěvníků se považuje za diváky, fanoušky a chuligány. Nejvíce zastoupení jsou diváci. Drtivá většina návštěvníků fotbalových stadionů jsou fanoušci nějakého mužstva. Jako projevy, kterými fanoušci doprovázejí výkon a hru soupeřícího týmu respondenti uvedli křičení, pískání, bučení, používání násilí a rasistické výroky. Většina dotazovaných fandí ve skupině a nejezdí podporovat svůj tým na soupeřovo hřiště a také většina respondentů uvedla, že se nezúčastnili násilí s fanoušky druhého mužstva a nikdy nepoužili některou z forem násilí proti fanouškům soupeřova týmu. Poslední otázka související s profilem fotbalového návštěvníka se týká konzumace alkoholu před nebo během utkání, na kterou většina respondentů odpověděla, že alkohol na utkání nekonzumují.

Otázky č. 12-18 byly zaměřeny na chování fanoušků na fotbalových stadionech a na spokojenost s bezpečnostními opatřeními na stadionech. Většina odpovídajících respondentů byla někdy svědkem násilí ze stran fanoušků a jen v případě ohrožení by se do konfliktu vyvolaného fotbalovými fanoušky zapojili. Při neúspěchu týmu, kterému dotazovaní fandí, neprojevují nespokojenost, a pokud ano tak ji projevují pískáním a jen minimum respondentů projevuje nespokojenost destrukcí stadionu. Většina respondentů odpověděla, že by se nenechali strhnout atmosférou na fotbalovém utkání. Na otázku, jestli jsou preventivní opatření pořadatelů a policejních složek proti chuligánům účinná a dostačující, si většina respondentů myslí, že nejsou příliš dostačující. Většina respondentů si myslí, že pořadatelská služba nezvládá zajistit bezpečnost na stadionu a v okolí bez zásahů Policie ČR a také se shodují, že fotbaloví výtržníci by měli mít zákaz vstupu na fotbalový stadion.

ZÁVĚR

Cílem této bakalářské práce byla analýza problematiky diváckého násilí a fotbalového chuligánství. Práce se podrobně zabývala vývojem fotbalu a fotbalového chuligánství jak v Anglii, která je považována za kolébku fotbalu, tak i v České republice, kde v posledních letech problémy s diváckým násilím nabývají na intenzitě. S fenoménem fotbalového násilí se potýká celá Evropa, a proto je jedna kapitola věnována porovnání diváckého násilí a fotbalového chuligánství v některých evropských státech.

Z výzkumné části vyplynulo, že návštěvníci fotbalových stadionů jsou zejména diváci, kteří přišli sami nebo s přáteli podpořit svůj tým a ne se agresivně vyřadit s fanoušky soupeřova družstva. Většina respondentů uvedla, že byla někdy svědky diváckého násilí, avšak sami se ho neúčastnili. Dále vyplynulo, že návštěvníci nejsou zcela spokojeni s bezpečnostními opatřeními na stadionech

Podle mého názoru by v boji proti diváckému násilí bylo účinnou pomocí, kdyby fotbalovým výtržníkům, kteří jsou přistiženi při činu (rozbíjení laviček, házení dýmovic nebo jiných předmětů na hrací plochu, atd.), byly ukládány nemalé částky na náhradu vzniklých škod. Výborným opatřením v boji proti diváckému násilí je zavedení trestu zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce. Dále by mohly pomoci i vstupenky na jméno. Při vstupu na fotbalový stadion hrají důležitou roli kontroly, které mají zabránit vnášení alkoholu nebo nebezpečných předmětů, které by mohly ohrozit ostatní návštěvníky nebo průběh utkání. V neposlední řadě je důležité důsledné monitorování situace v ochozech kamerovým systémem, zejména při rizikových zápasech.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Literární zdroje

1. ČERMÁK, I. *Lidská agrese a její souvislosti*. 1.vyd. Žďár nad Sázavou : Fakta, 1998. 204 s. ISBN 80-902614-1-8.
2. MAREŠ, M., SMOLÍK, J., SUCHÁNEK, M. *Fotbaloví chuligáni: evropská dimenze subkultury*. 1.vyd. Brno : Centrum strategických studií: Barrister & Principal, 2004. 181 s. ISBN 80-903333-0-3.
3. NIKL, J., VOLEVECKÝ, P. *Divácké násilí*. 1. vyd. Praha : Vydavatelství PA ČR, 2007. 63 s. ISBN 978-80-7251-249-2.
4. OLIVOVÁ, V. *Lidé a hry : Historická geneze sportu*. 1. vyd. Praha : Olympia, 1979. 604 s.
5. SEKOT, A. *Sociologické problémy sportu*. 1. vyd. Praha : Grada, 2008. 223 s. ISBN 978-80-247-2562-8.
6. SLEPIČKA, P. *Sportovní diváctví*. 1. vyd. Praha : Olympia, 1990. 213 s.
7. SLEPIČKA, P. *Psychologie sportu*. 2. vyd. Praha : Karolinum, 2009. 240 s. ISBN 978-80-246-1602-5.
8. SMOLÍK, J. *Fotbalové chuligánství : historie, teorie a politizace fenoménu*. 1.vyd. Karlovy Vary : Zdeněk Plachý, 2008. 280 s. ISBN 978-80-903556-3-7.
9. SPURNÝ, J., ČERVENÝ, V. *Násilí z pohledu společenských věd*. 1.vyd. Sborník příspěvků z mezinárodní konference, 20. září 2007, Praha : PA ČR, 2007. 204 s. ISBN 978-80-7251-253-9.
10. SPURNÝ J. *Psychologie násilí*. 1. vyd. Praha : Eurounion, 1996. 134 s. ISBN 80-85858-30-4.

Elektronické zdroje

1. EMINGR, J. *Návštěvnost fotbalového stadionu (výsledky průzkumu)* [online], 2009. Dostupné na WWW:<<http://4608.vyplnto.cz>>.
2. Eurofotbal. *Fotbalové tragédie: Brusel 1985*. [cit. 11.12.2010]. Dostupný na WWW: <http://www.eurofotbal.cz/clanky/fotbalove-tragedie-brusel-1985-31994/>.
3. *Fotbalové chuligánství v Evropě* [online]. [vloženo 25. 6. 2008]. [cit. 17. 3. 2011]. Dostupný z WWW: < <http://hooligans-fotbal.blogspot.com/2008/06/3-fotbalov-chulignstv-v-evrop.html> >.
4. Hooligans [online]. [cit. 8. 2. 2011]. Dostupný na WWW:<<http://www.hooligan.cz/showpage.php?name=scena>>.

5. Hooligans fotbal. Východní Evropa – Polsko [online]. [cit. 11. 2. 2011]. Dostupný na WWW: <<http://hooligans-fotbal.blogspot.com/2008/06/32-vchodn-evropa-polsko.html>>.
6. JEŽEK, J. *Chování fanoušků na fotbalových stadionech II. (výsledky průzkumu)* [online], 2009. Dostupné na WWW:< <http://chovani-fanousku-na-fotbalovych-stadionech-ii.vyplnto.cz>>.
7. Kriminalita – Divácké násilí. Činnost ministerstva vnitra v boji s diváckým násilím [online]. 2010, poslední revize 8. 12. 2010. [cit. 10. 3. 2010]. Dostupný z WWW: <<http://www.mvcr.cz/clanek/kriminalita146433.aspx?q=Y2hudW09Mg%3d%3d>>.
8. PELC, M. *Divácké násilí (výsledky průzkumu)* [online], 2009. Dostupné na WWW:<<http://divacke-nasili.vyplnto.cz>>.
9. PRAŽÁK, R. *Násilí na fotbale (výsledky průzkumu)* [online], 2011. Dostupné na WWW:< <http://nasili-na-fotbale.vyplnto.cz>>.
10. SMOLÍK, J. *Fenomén jménem fotbalové fandovství* [online]. Vloženo 29. 9. 2006. [cit. 10. 2. 2011]. Dostupný z WWW:<<http://www.portal.cz/scripts/detail.php?id=20139>>.
11. ROUS, V. *Projevy sportovních fanoušků (Divácké násilí), (výsledky průzkumu)* [online], 2011. Dostupné na WWW:< <http://13407.vyplnto.cz>>.

SEZNAM ZKRATEK

AC	Athletic club
CZ-SIS	Czech Sport Intelligence Service
ČMFS	Českomoravský fotbalový svaz
EKRI	Evropská komise proti rasismu a intoleranci
FARE	Football Against Racism in Europe
FC	Football club
FIFA	Fédération Internationale de Football Associations
JKG	Johny Kentus Gang
PMEZ	Pohár mistrů evropských zemí
UEFA	Union of European Football Associations

PŘÍLOHY

Přehled násilností při klubových i mezistátních fotbalových zápasech⁸³

Květen 1984

V Bruselu při nepokojích před finálovým pohárovým utkáním UEFA mezi domácím Anderlechtem a britským Tottenhamem Hotspur byl zastřelen fanoušek anglického klubu. Belgická policie poté zadržela na dvě stovky fotbalových výtržníků.

Květen 1985

Tragédie na Heyselově stadionu v Bruselu před finálem Poháru mistrů evropských zemí mezi Juventusem Turín a FC Liverpool. Při rvačkách mezi fanoušky obou klubů a následné vřavě přišlo o život 39 lidí, z toho 32 Italů.

Duben 1989

Tragédie na stadionu Hillsborough v severoanglickém Sheffieldu. Před pohárovým semifinálovým utkáním mezi Liverpoolem a Nottinghamem Forest se část diváků snažila probít na tribunu, v nastalé tlačenici bylo umačkáno 96 lidí, dalších 200 bylo zraněno.

Leden 1991

Na utkání řecké fotbalové ligy mezi AEK Athény a Olympiakos Pordus byl při srážkách mezi fanoušky obou týmů zabit šestnáctiletý chlapec.

Leden 1995

Před utkáním AC Milán versus CFC Janov byl ubodán třiatvacetiletý janovský fanoušek. Následující neděli byly v Itálii zrušeny všechny sportovní podniky.

Březen 1995

Při bitce na istanbulském derby Fenerbahce-Galatasaray přišel o život 17letý fanoušek.

Srpen 1995

Mladý fanoušek tureckého klubu Sakaryaspor zemřel poté, co byl při utkání svého klubu s Düzcosporem zasažen kamenem vrženým příznivci soupeře.

Březen 1997

Během předem dohodnuté bitky mezi příznivci Ajaxu Amsterdam a Reyeoordu Rotterdam byl smrtelně zraněn fanoušek Ajaxu.

Duben 2000

V Istanbulu byli ubodáni dva fanoušci Leedsu United před semifinálovým utkáním Poháru UEFA s domácím Galataratayem.

⁸³ SEKOT, A. *Sociologické problémy sportu*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2008. s. 144-146.

Duben 2001

Pětadvacetiletý Němec podlehl zranění hlavy, které utrpěl při pokusu uniknout z dosahu běsnících fotbalových chuligánů při přátelském zápase mezi mužstvy Darmstadt 98 a Eintracht Frankfurt.

Červen 2002

V Moskvě byl ubodán mladík při potyčce opilých fandů zdivočelých porážkou Ruska na mistrovství světa v Japonsku.

Březen 2003

Při pouličních bitkách během druholigového utkání v polské Wroclavi zahynul jeden fanoušek a bylo zatčeno 120 fotbalových výtržníků.

Listopad 2006

Francouzský policista v civilu zastřelil jednoho mladíka a dalšího postřelil poté, co na něj zaútočili fanoušci Paříže Saint-Germain, kteří si po prohraném zápase Poháru UEFA jejich týmů s Hapoel Tel Aviv původně vybíjeli zlost na židovském fanouškovi.

Únor 2007

Po srážkách během sicilského derby mezi Karáníi a Palermem zahynul jeden policista a následně na neurčitou dobu byla přerušena všechna fotbalová utkání a promýšleny preventivní cesty k zamezení diváckého násilí.

Duben 2008

Při násilnostech mezi fotbalovými fanoušky srbských týmů Partizan Bělehrad a Vojvodiny Novi Sad byl jeden příznivec Vojvodiny zastřelen, další fanoušek byl pobodán a desítky lidí po rvačce skončili na policejní stanici.

Doporučení pro pořadatele, policisty a členy bezpečnostních agentur při zásazích proti fotbalovým chuligánům⁸⁴

1. Při příchodu na stadion by neměla být viditelná zásahová jednotka policie, aby to nezvyšovalo agresivní nálady.
2. Policejnímu zásahu by měla vždy předcházet komunikace a měl by následovat v krajním případě.
3. Pokud k zásahu dojde, měl by být efektivní, přiměřený. Při zásahu by nikdy nemělo dojít k panickým reakcím v důsledku přelidnění malého prostoru. Při panických reakcích by mohlo dojít ke zraněním, resp. smrti (např. v důsledku ušlapání) i k vyhocení agresivity.
4. Rozmístění zasahujících má mít logiku, tzn., že každý policista má jasný úkol, přesné stanoviště, apod.
5. V případě zásahu by měli být důsledně odlišováni nenásilní fanoušci od násilníků a výtržníků. Proto by měli být v hledišti policisté v civilu, aby mohli navigovat zasahující policisty.
6. Jednotlivé prvky zásahu, resp. donucovací prostředky (tomfy, obušky, vodní dělo, nasazení jízdní policie) užívat uvážlivě.
7. Po provedeném zásahu by se policejní jednotka měla stáhnout.
8. Po každém zásahu by mělo následovat vyhodnocení/zhodnocení zásahu (zpětná vazba), poučení z případných chyb či konstatování bezchybnosti.
9. Zásah samotný (průběh, adekvátnost), pachatele a celkovou situaci na fotbalovém stadionu vyhodnocovat na základě videozáznamů pořízených jak policií, tak sdělovacími prostředky (fotografie, televizní záznam) či amatérskými videokamerami.

Při zásazích policie proti masivním akcím chuligánů, které eskalují na několika místech města, je vhodné využívat policejní vrtulník pro koordinaci akcí (obdobně jako 15. 5. 2004 při fotbalovém zápase SFC Opava – Baník Ostrava).

⁸⁴ MAREŠ, M., SMOLÍK, J., SUCHÁNEK, M. *Fotbaloví chuligáni: evropská dimenze subkultury*. 1.vyd. Brno: Centrum strategických studií: Barrister & Principal, 2004. s. 172-173.

Tragédie v Bruselu

